

Revija za kriminalistiko in kriminologijo

LET TO X.

Ljubljana 1959

Št. 2

Kljub porastu klasičnega kriminala so kazniva dejanja na splošno zopet upadla

(Nekaj podatkov o kriminaliteti v Sloveniji za leto 1958)

Janez Pečar

V tem sestavku nameravamo prikazati nekaj podatkov o tisti kriminaliteti, ki so jo v letu 1958 obravnavali organi za notranje zadeve. Le majhno število manj pomembnih kaznivih dejanj gre mimo organov za notranje zadeve in jih državljeni prijavljajo neposredno javnemu tožilstvu. Teh podatkov ne navajamo. V nadalnjem upoštevamo torej le vsa tista kazniva dejanja in storilce, ki so jih obravnavali organi za notranje zadeve. Teh pa je pretežna večina.

Odkrivanje, raziskovanje in preprečevanje kaznivih dejanj so poglavitne naloge kriminalistične službe. Zato v tem sestavku ni podatkov o kaznovalni politiki, ki jo organi za notranje zadeve sicer zasledujejo, vendar pa se z njo neposredno ne ukvarjajo. Nekaj podatkov iz poročila republiškega javnega tožilstva navajamo v namenu, da bi določene okoliščine nekoliko bolj pojasnili.

I.

A. Nekaj podatkov o kaznivih dejanjih v letu 1958

1. Splošno o kriminaliteti

Leta 1958 so organi za notranje zadeve na območju LR Slovenije ukrepali pri 21.753 kaznivih dejanjih. Z njimi je bilo povzročeno približno 859,900.000 din škode.

Po letu 1955, ko je bilo v Sloveniji največ kaznivih dejanj, ugotavljamo za leto 1958 spet določen upad. Čeprav so bili zadevni podatki že večkrat objavljeni, je prav, da jih zaradi primerjanja kriminalitev v letu 1958 s prejšnjimi leti ponovno navedemo.

Leto	Število kaznivih dejanj	Indeks
1955	25.488	100
1956	24.354	95
1957	22.169	87
1958	21.753	86

Kriminaliteta je v Sloveniji od leta 1949 dalje vse do leta 1955 naraščala, po letu 1955 pa pologoma, toda vztrajno upada. Če primerjamo število kaznivih dejanj zadnjih dveh let, ugotovimo, da je bilo leta 1958 — 1,8% kaznivih dejanj manj kot leta 1957.

Še zanimivejši in stvarnejši so podatki o kriminaliteti, ki jih ima javno tožilstvo LRS. Javna tožilstva so obveščena o vseh kaznivih dejanjih, tako o tistih, katerih storilci so znani, kakor tudi o tistih, ki še niso raziskana. Poleg tega nam lahko za razjasnitve o gibanju števila delinkventov koristijo tudi podatki o osebah, ki so bile obtožene, in podatki o številu kaznivih dejanj, ki so prišla pod obtožbo. Tako je bilo v zadnjih treh letih:

	1956	1957	1958
ovadenih neznanih storilcev	6.408	6.125	6.486
ovadenih znanih storilcev	32.216	30.458	29.515
obtoženih oseb	22.280	17.527	17.344
dejanj pod obtožbo	26.127	20.742	21.656

Tudi republiško javno tožilstvo zaznamuje padec pri vseh zgoraj navedenih kategorijah oseb. Očitno so narasla le kazniva dejanja, ki so prišla pod obtožbo. Vendar ugotavlja javno tožilstvo, da mu celoten statističen prikaz spreminja kazenska zadeva nekega delinkventa, ki je bil obtožen, da je v preteklih letih storil 745 kaznivih dejanj splava in 114 kaznivih dejanj zoper moralo, sicer pa bi glede kaznivih dejanj najbrž ne bilo niti nastala niti upada.

2. Spremembe v sestavi kriminalite

V zadnjih treh letih so organi za notranje zadeve obravnavali naslednje število kaznivih dejanj splošnega, gospodarskega in političnega kriminala. Kazniva dejanja nedovoljenega prehoda čez državno mejo navajamo posebej.

	1956	1957	1958
splošna kriminaliteta	15.903	15.449	16.028
gospodarska kriminaliteta	6.273	4.599	4.571
politična kriminaliteta	217	101	82
kaz. dejanja po čl. 303 KZ	1.956	2.020	1.072
skupaj	24.354	22.169	21.753

Če gornje podatke sprememimo v indeks tako, da pomeni leto 1956 indeks 100, nam bo pregled bolj nazoren:

	1956	1957	1958
splošna kriminaliteta	100	97	101
gospodarska kriminaliteta	100	74	73
politična kriminaliteta	100	47	38
kaz. dejanja po čl. 303 KZ	100	103	55
skupaj	100	92	90

Leta 1958 je bilo v zadnjih treh letih najmanj kaznivih dejanj. Posamezne vrste kažejo različna gibanja. Medtem ko gospodarska in politična kriminaliteta kažeta stalno težnjo po upadanju, ne moremo tega ugotoviti pri splošni kriminaliteti, ki je lani v vseh treh letih dosegla najvišje število. Kazniva dejanja po 303. členu kazenskega zakonika so se iz razlogov, ki jih bomo navedli pozneje, številčno precej zmanjšala.

Zanimive so tudi spremembe v sestavi kriminalite nasproti letu 1957. Razvidne so iz naslednjega:

	1957	1958
splošna kriminaliteta	70,0 %	73,6 %
gospodarska kriminaliteta	20,5 %	21,0 %
politična kriminaliteta	0,4 %	0,3 %
kaz. dejanja po čl. 303 KZ	9,1 %	4,9 %

Doslej prikazani podatki za leti 1957 in 1958 nam omogočajo ugotoviti, da kazniva dejanja splošne kriminalitete naraščajo po številu in v razmerju do celotne kriminalitete, da kaže gospodarski kriminal neke znake ustalitve in da so se kazniva dejanja po 303. členu kazenskega zakonika zmanjšala zaradi določene politike kazenskega pregona njihovih storilcev, medtem ko je število političnih kaznivih dejanj malenkostno.

Najpogostnejša so kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje, ki jih je bilo leta 1958 kar 11.994 ali 55,1 % celotne kriminalitete. Za njimi sledi kazniva dejanja zoper življenje in telo, ki zavzemajo 19,4 %. Med 4571 gospodarskimi kaznivimi dejanji je

2958 ali 64 % najrazličnejših tatvin, goljufij, zatajitev itd.

Med kaznivimi dejanji, ki so se po svojem številu zmanjšala, so kazniva dejanja zoper uradno dolžnost, vломne tatvine, tatvine kolles, žepne tatvine in požigi.

Narasla pa so kazniva dejanja zoper življenje in telo, seksualna kazniva dejanja, navadne tatvine, goljufije in kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo.

Vzroke zmanjšanja nekaterih vrst kaznivih dejanj v gospodarstvu moramo iskati v zaostrovanju kadrovske politike v gospodarskih organizacijah, ki so ob pomoči delavskega samoupravljanja posvetile precej več skrbi kontroli izvrševanja nalog, pravilni uporabi skladov, preprečevanju izigravanja predpisov, osebnega okoriščanja itd. Nedvomno je imelo pri tem veliko vlogo pismo Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, o katerem so povsod na široko razpravljali in na podlagi njega izboljšali razmere.

Kaznivih dejanj zoper narodno gospodarstvo je na splošno več kakor leta 1957, vendar niso naraščala na račun kaznivih dejanj v gospodarskih organizacijah, marveč predvsem zaradi narasta nedovoljenega trgovanja zasebnikov in uničevanja gozdov oziroma gozdnih tatvin, ki so jih zakrivili zasebniki.

Prav tako je z raznimi preventivnimi ukrepi, ki so jih s pomočjo svetov, pristojnih za notranje zadeve, in delavskega samoupravljanja storili organi za notranje zadeve, uspeло zmanjšati število nekaterih premoženjskih deliktov in nekaterih drugih kaznivih dejanj. Za preventivno dejavnost te vrste so poleg tiska, pisanih in ustnih opozoril uporabili tudi ostrejše ukrepe, kakor na primer nadzorovanje ogroženih krajev, nadzor nad storilci, pregledovanje, kako se varuje družbeno premoženje itd. Državljanje pa so na varovanje zasebnega premoženja tudi neposredno opazjali.

Nekaterih kaznivih dejanj, kakor na primer telesnih poškodb in seksualnih deliktov, pa kljub različnim ukrepom ni uspeло zmanjšati. Zelo problematične so ostale tudi navadne tatvine, katerih je največ v mestih in krajih v večjim gibanjem prebivalstva.

Na splošno so premoženjski deliki prevladujoča oblika kaznivih dejanj, ki naraščajo absolutno in relativno. Prav ti pa so s svojimi storilci za kriminalistično službo osrednji problem, ki ga bo treba v prihodnje reševati smotorno in dosledno.

Prikazali bi še kazniva dejanja po posameznih poglavijih kazenskega zakonika, čeprav prikaz ne more biti dokončen. Mnoga kazniva dejanja, ki jih organi za notranje zadeve kvalificirajo po svoje, dobijo na glavni

obravnavi pred sodiščem povsem drug dejanski stan.

Kazniva dejanja zoper:	1957		1958	
	št. v. k. d.	razmerje nasproti celotnemu štev. k. d.	št. v. k. d.	razmerje nasproti celotnemu štev. k. d.
ljudstvo in državo človečnost in međnarodno pravo	31	0,13 %	27	0,12 %
življ enje in telo svoboda in pravice državjanov	2	0,09 %	3	0,01 %
deleno vno razmerje	3.837	17,23 %	4.236	19,47 %
čast in dobro ime osebno dostopjanstvo in moralo	319	1,43 %	375	1,73 %
zakonsko zvezo in rodbino	26	0,11 %	15	0,06 %
človeško zdravje	153	0,68 %	132	0,60 %
narodno gospodarstvo družbeno in zasebno premoženje	241	1,08 %	313	1,42 %
splošno varnost ljudi in premoženje	91	0,40 %	80	0,36 %
pravosodje	22	0,09 %	19	0,08 %
javni red in pravni promet	782	3,51 %	982	4,51 %
uradno dolžnost	11.938	53,60 %	11.994	55,13 %
	1.515	6,81 %	1.425	6,55 %
	94	0,42 %	109	0,50 %
	2.387	10,71 %	1.460	6,71 %
	831	3,73 %	583	2,68 %

B. Gospodarski kriminal

Kazniva dejanja gospodarskega kriminala so se v primerjavi z letom 1957 zmanjšala za 0,2 %. Podatki po posameznih poglavijih kazenskega zakonika so naslednji:

	1956	1957	1958
k. d. zoper narodno gospodarstvo	1667	782	982
k. d. zoper družbeno premoženje	3434	2928	2958
k. d. zoper uradno dolžnost	1091	793	555
Skupaj	6192	4503	4495

Iste številke, izražene z indeksom (leto 1956 je indeks 100):

	1956	1957	1958
k. d. zoper narodno gospodarstvo	100	47	59
k. d. zoper družbeno premoženje	100	86	87
k. d. zoper uradno dolžnost	100	73	51

Iz gornjega prikaza lahko ugotovimo, da je bilo gospodarskega kriminala v zadnjih dveh letih še vedno precej manj kot leta 1956. Vendar so lani kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo in zoper družbeno premoženje v primerjavi z letom 1957 rahlo narasla, kazniva dejanja zoper uradno dolžnost pa so spet pokazala očitno težnjo po upadanju.

Kazniva dejanja zoper družbeno premoženje (20. poglavje kazenskega zakonika), med njimi zlasti razne tativine, goljufije, zatajitve itd., storjene na škodo splošnega ljudskega premoženja, so še vedno najpogostnejša in najbolj tipična oblika kriminala na tem področju. Ustrezeni politični in gospodarski činitelji so s smotrnejšo kadrovsko politiko in drugimi ukrepi kolikor toliko omejili poneverbe, zlorabe uradnega položaja in razna

druga kazniva dejanja, medtem ko tativine, goljufije itd. še vedno ostajajo poglaviti problem. Leta 1958 je bilo s kaznivimi dejanji zoper družbeno premoženje storjenega 64 % vsega gospodarskega kriminala.

Glede čistih gospodarskih kaznivih dejanj (kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo in zoper uradno dolžnost) je še vedno značilno, da se ta dejanja odkrivajo razmeroma pozno po storitvi, čeprav so zadevni podatki za leto 1958 nekoliko ugodnejši od prejšnjih let. Drugačno je stanje glede tipičnih splošnih oblik kriminala, storjenega na škodo družbenega premoženja. Ta kazniva dejanja gospodarske organizacije odkrivajo in prijavljajo znatno hitreje in bolj dosledno. Tako so na primer gospodarske organizacije leta 1958 same ovadile 69 % vseh kaznivih dejanj, ki so bila storjena na klasičen način, medtem ko so čistih gospodarskih dejanj prijavile le 25 %. Nadzorstvo nad poslovanjem v gospodarskih organizacijah na splošno še vedno ni tako organizirano, da bi lahko kaznivo dejanje odkrili vsaj v krajsih časovnih razdobjih kot doslej. Temu vprašanju bi morali posvetiti več pozornosti sami organi samoupravljanja v gospodarskih organizacijah, pa tudi inšpekcije ljudskih odborov, revizije i. dr.

Zaradi velikega števila tativ na škodo družbenega premoženja je bila tudi leta 1958 večina storilcev gospodarskega kriminala med tistimi, ki niso bili zaposleni v oškodovanem podjetju.

Po posameznih gospodarskih panogah sta bila največkrat oškodovani notranja trgovina in industrija, za njima pa gradbeništvo in gozdarstvo.

Po podatkih, ki so jih zbrali organi za notranje zadeve, je bilo s kaznivimi dejanji zoper splošno ljudsko premoženje storjene okoli 500,933.000 din škode.

1. Kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo

Kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo so nasproti letu 1957 narasla za 26 %. Najobčutnejše težnje naraščanja so pokazala kazniva dejanja uničevanja gozdov, kupčevanja s tujo valuto in zlatom ter nedovoljnega trgovanja. Sicer pa nam stanje najbolje prikazujejo naslednji podatki:

	1956	1957	1958
nedovoljeno trgovanje	731	366	412
kupčevanje s tujo valuto in			
zlatom	90	20	40
nedovoljena špekulacija	6	2	1
nevrestno gospodarsko poslovanje	167	65	48
uničevanje gozdov	347	126	255

dajanje krivih podatkov glede davka	125	26	25
nezakonit lov in ribolov	120	125	119
druga kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo	99	52	82
Skupaj	1667	782	982

Nedovoljeno trgovanje, ki je leta 1958 naraslo za 13 %, je bilo zlasti tesno povezano tudi s tihotapstvom. Storilci so trgovali predvsem z lesom, živino, oblačilnimi predmeti, živili, pa tudi z dragocenostmi, tujo valuto in devizami. Leta 1958 sta se močno razširili prodaja in pošiljanje motornih vozil iz tujine, ki so jih posamezniki tamkaj prislužili ali jih dobili kot darila. Za uvoženimi motornimi vozili so se pogosto skrivali tihotapstvo z valuto, goljufije, ponarejanje listin itd., kar je organom za notranje zadeve povzročalo pri odkrivanju in raziskovanju precejšnje težave.

Pri nedovoljenem trgovaju so se leta 1958 domači storilci močneje povezovali s tujimi državljanji, katerih je bilo v postopku pred organi za notranje zadeve kar 30 (leta 1957 le 16).

Razgiban maloobmejni promet je prav tako omogočal nedovoljeno trgovanje. Tihotapci iz Italije so pridobivali v obmejnih krajih, za katere velja Videmski sporazum, razne ljudi, ki so jim nato pošiljali galanterijsko blago in druge predmete. To blago se je izven obmejnih krajev, zlasti pa v notranjosti države, prodajalo po sto ali še več od stotkov draže. Iz Jugoslavije pa so storilci tihotapili, zlasti v Italijo, tobak, mesne izdelke, čipke in živino.

Pri zatiranju nedovoljenega trgovanja in tihotapstva so organi za notranje zadeve sodelovali s carinskimi in drugimi organi. Čarinci so lani izročili 332 ovadb zoper kršilce carinskih predpisov.

Na področju nedovoljenega trgovanja so se v Sloveniji močno uveljavljali tudi storilci iz izvenslovenskih krajev. Ti predvsem na podeželju prodajajo razno tekstilno in galanterijsko blago, ure itd. Ker so zelo premeteni, jim je nedovoljeno trgovanje marsikdaj težko dokazati.

Kupčevanje s tujo valuto se je nasproti letu 1957 povečalo za 100 %. Storilci navadno kupujejo tujo valuto z namenom, da bi jo uporabili v tujini za nakup predmetov, kot na primer avtomobilov, motornih koles, koles itd. Tujo valuto prenašajo v tujino sami ali pa jo izročajo posrednikom tujih podjetnikov, ki se ukvarjajo s pošiljanjem lažnih »darilnih pošiljk«.

Kazniva dejanja nevestnega gospodarskega poslovanja so ponovno upadla, vendar jih je še vedno največ na področju trgovine, precej manj pa na področju

industrije in rudarstva. Največ nevestnega gospodarskega poslovanja je v manjših gospodarskih organizacijah in v tistih, kjer delavsko samoupravljanje ni dovolj razvito. Birokratizem in samovolja posameznikov ali skupin sta najpogostnejša vzroka tega kriminala. Slaba organizacija poslovanja, pomanjkljivosti kontrole, nizka strokovnost uslužbenstva itd. so velika nevarnost za nastajanje teh pojavorov. V gospodarskih organizacijah, zlasti v trgovinskih obratih, v katerih organi za notranje zadeve ugotavljajo takšne pojave, pogosto nastajajo tudi denarni in inventurni primanjkljaji, ki zaradi spretnegra ravnanja prizadetega osebja ostajajo marsikdaj prikriti. Primanjkljaje tudi odpisujejo, ne da bi povzročitelje ovadili ustreznim organom.

Kazniva dejanja uničevanja gozdov so leta 1958 nasproti prejšnjemu letu narasla za 103 %. V skoraj polovici primerov gre za gozdne tatvine, storjene na škodo splošnega ljudskega premoženja. S temi kaznivimi dejanji je bilo družbenemu premoženju prizadete okoli 4.430.000 din škode. Posamezniki, med katerimi prevladujejo srednji kmetje, so si zelo prizadevali, da bi z izkorisčanjem vrzeli v predpisih o prometu z lesom, z golosečnjo, z gozdnimi tatvinami in podobnimi protipravnimi dejanji prišli do čim večjih količin lesa, ki so ga nato prodajali.

Prekupčevalci z lesom iščejo tesnejše stike tudi z logarji in drugimi uslužbenci ljudskih odborov, ki imajo opraviti z gozdarstvom ali s prometom z lesom.

Zaradi velikega povpraševanja po lesu in zaradi slabe organizacije nadzorovanja nad prometom z lesom so poleg kaznivih dejanj uničevanja gozdov narasle tudi druge kršitve predpisov o gozdovih. Tako so na primer sodniki za prekrške kaznovali leta 1957 — 2335 oseb za 2340 prekrškov, leta 1958 pa 3085 oseb za 3086 prekrškov, kar pomeni, da je bilo lani 31 % gozdnih prekrškov več kot prejšnje leto.

Da bi se tovrstna kazniva dejanja in prekrški čim bolj omejili, bi bilo treba poleg preventivnih ukrepov posegati tudi po strožjih kaznih, prav tako pa tudi izpolniti predpise o prometu z lesom.

Nezakonit lov in ribolov ne kažeta težnje po upadanju. Leta 1958 je bilo v postopku pred organi za notranje zadeve 174 storilcev, ki so storili 119 kaznivih dejanj. Podobno je tudi glede prekrškov pri lovu in ribolovu. Kot storilci se pojavljajo tudi mlađoletniki, ki se teh dejanj ne lotevajo toliko iz koristoljubja, marveč bolj iz avanturizma.

Glede dajanja krivih podatkov o davku moramo ugotoviti, da so razni zasebni poklici slabo kontrolirani, kar zlasti

dokazuje neučinkovitost inšpekcije službe ljudskih odborov. Čeprav na splošno ugotavljamo, da posamezniki nesorazmerno in največkrat tudi neupravičeno bogatijo — zlasti obrtniki, je število kaznivih dejanj dajanja krivih podatkov o davku v obeh zadnjih letih zelo majhno. Tako so organi za notranje zadeve leta 1957 ukrepali pri 26 tovrstnih kaznivih dejanjih, leta 1958 pa pri 25.

Čeprav se na področju uveljavljanja zasebnih obrtnikov v našem gospodarstvu odpira precej kriminalnih problemov, se temu vprašanju ne posveča dovolj pozornosti. To dokazujejo premajhna aktivnost tajništev za notranje zadeve (leta 1956 so odkrila 125 teh kaznivih dejanj), mila kaznovalna politika, povezovanje zasebnih obrtnikov z uslužbencij ljudskih odborov in gospodarskih organizacij (ponekod uslužbenci občinskih uprav za dohodke celo honorarno vodijo knjigovodstvo zasebnim obrtnikom) itd. V zadnjem času se obrtniki dokaj aktivno povezujejo z vodilnimi osebami v gospodarskih organizacijah, ki dajo obrtnikom na lastno odgovornost ali redkeje s privoljenjem ustreznih samoupravnih organov prednosti pred drugimi poslovnimi zvezami družbenega sektorja (na primer prednost pri nakupu ali prodaji blaga obrtnikom po nižjih cenah, v dajanju lažnih računov, kreditiranju zasebnim obrtnikom itd.). Razumljivo je, da gre ponekod tudi za podkupovanje odgovornih uslužbencev v gospodarskih organizacijah in ljudskih odborjih.

Zasebni obrtniki, ki zaposlujejo tujo delovno silo, pogosto zakrivijo tudi razna kazniva dejanja zoper delovno razmerje in kršijo predpise s področja socialnega zavarovanja, higiensko-tehničnega varstva, plač itd.

Problemi, ki nastajajo v zvezi z naraščajočimi negativnimi težnjami nekaterih zasebnikov, že zahtevajo doslednejše in strožje ukrepanje organov kazenskega pregona.

2. Kazniva dejanja zoper družbeno premoženje

Povedali smo že, da je bilo tudi leta 1958 med gospodarskim kriminalom največ kaznivih dejanj klasičnih oblik. V zadnjih treh letih je bilo:

	1956	1957	1958
vломov	441	595	471
drugih velikih tatvin	72	35	13
navadnih tatvin	2142	1711	1830
zatajitev	214	141	130
goljufij	242	131	213
požigov	89	105	52
drugi kaznivih dejanj zoper družbeno premoženje	234	210	249
Skupaj	3434	2928	2958

Razveseljivo je, da je število hujših kaznivih dejanj zoper družbeno premoženje (vlomi, velike tatvine, požigi) padlo, medtem ko se je število navadnih tatvin in goljufij povečalo. Če primerjamo tovrstno kriminaliteto v letih 1956 in 1957, ugotovimo prav nasprotno.

Vlomi na škodo družbenega premoženja so padli za 20 %, vendar jih je še vedno več kakor leta 1956. Največ vlomov je bilo v trgovine (skozi vrata, okna, v izložbe) in v gostinske obrate. Precej škode so utrpeli tudi industrija in rudarstvo ter gradbeništvo, pa tudi uradi in družbene organizacije. Pretežna večina storilcev ni bila v delovnem razmerju z oškodovano gospodarsko organizacijo ali uradom. Navadno so bili storilci od drugod ali pa so bili v nekaterih primerih zaposleni pred časom v prizadetem podjetju ali uradu.

Storilci so večinoma iskali denar, iz trgovin in gostiln pa so odnašali tudi tekstilno in galanterijsko blago oziroma živila in pičače. Vlamljali so v omare industrijskih podjetij in uradov, v miznice v gostilnah, industrijskih podjetjih, trgovinah itd. V blagajne sta bila storjena le dva vloma.

Izmed 471 vlomov je bilo ob koncu leta neraziskanih 248 ali 52 %. Uspehi organov za notranje zadeve so bili kljub velikemu prizadevanju enaki kot leta 1957, ko je bilo na področju družbenega premoženja neraziskanih 51,6 % vlomov.

Navadne tatvine so narasle za 6,8 %. Med 1830 navadnimi tatvinami je 516 tatvin (več kot četrtina) v industriji in rudarstvu, 268 v trgovini, 205 v gradbeništvu itd. Podatki kažejo, da se struktura navadnih tatvin glede oškodovane gospodarske panoge ni bistveno spremenila.

Med storilci prednjaci delavci, zaposleni v oškodovanem podjetju. Ti navadno kradejo razne surovine, polizdelke in izdelke, ki jih izdelujejo. Gospodarske organizacije bi morale močneje zavarovati proizvodni proces in skladišča pred tatvinami ne samo lastnih delavcev in nameščencev, marveč tudi pred osebami izven podjetja. Med storilci je bila polovica delavcev, zaposlenih v oškodovanem podjetju. Druga polovica storilcev pa je bila v času storitve kaznivega dejanja zaposlena izven oškodovanega podjetja oziroma je bilo med njimi 8 % storilcev takšnih, ki niso bili nikjer v rednem delovnem razmerju. Razumljivo je, da se ob naraščajočem številu tatvin ostreje postavlja vprašanje varovanja družbenega premoženja pred tatvinami.

Goljufij na škodo družbenega premoženja je bilo 62 % več kot leta 1957, vendar je vrednost, ki so jo storilci prigoljufali, precej manjša. Tako odpade leta 1957 na posamezno goljufijo približno 213.000 din, leta

1958 pa le 98 %. Leta 1957 so storilci uspeli s ponarejenimi naročilnicami nabaviti v trgovskih podjetjih blago v večjih količinah in vrednosti kakor leta 1958, čeprav je bilo v tem letu na škodo trgovine prav tako storjenih precej goljufij. Zanimivo je, da so na prvem mestu oškodovane proračunske ustanove, v katerih je bilo storjenih 32 % vseh tovrstnih kaznivih dejanj.

Raziskovanje goljufij na škodo družbenega premoženja je precej težavo. Uslužbenici gospodarskih organizacij oziroma uradov navadno ne vedo povedati o storilcu kdo ve kaj podatkov. Vendar so organi za notranje zadeve raziskali večino teh goljufij in je bilo ob koncu leta neraziskanih le 5 goljufij (leta 1957 — 7). Skoraj vsak osmi goljuf v času storitve kaznivega dejanja ni bil zaposlen.

S požigi je bilo družbenemu premoženju povzročene okoli 122,000.000 din škode, čeprav se je število požigov zmanjšalo za 50 %. Leta 1958 so bili pogostnejši požari v industrijskih objektih, sledje jim gozdni požari, ki jih je bilo precej manj kakor leta 1957. Preventivni ukrepi, zlasti opozarjanje prebivalstva na varovanje gozdov pred požari (opozorilni napisi po gozdovih), so najbrž precej pripomogli k omejitvi teh pojavov. Večina požarov (razen gozdnih) je nastala iz malomarnosti odgovornega osebja v gospodarskih organizacijah, ki ni dovolj pazljivo ravnal v kritičnih situacijah ali na nevarnih mestih.

Naklepni požigi družbenega premoženja so zelo redki in nanje sklepamo le v nekaterih primerih, ki še niso docela raziskani.

3. Kazniva dejanja zoper uradno dolžnost

Kaznivih dejanj zoper uradno dolžnost je bilo lani 30 % manj kot leta 1957. Primerjava zadnjih treh let je naslednja:

	1956	1957	1958
poneverbe	477	372	278
zlorabe uradnega položaja	213	146	106
nevrestno delo v službi	194	104	53
jemanje podkupnine	32	27	18
ponarejanje listin	128	113	63
druga kazniva dejanja zoper uradno dolžnost	47	21	37
Skupaj	1091	793	555

Vidimo torej, da je večina posameznih vrst kaznivih dejanj po svojem številu padla. Skupna škoda, storjena s temi kaznivimi dejanji, znaša leta 1958 približno 148,000.000 din, leta 1957 pa skoraj 260,000.000 din. Če porazdelimo škodo na posamezna kazniva dejanja, ugotovimo, da odpade leta 1957 na eno kaznivo dejanje 327.000, leta 1958 pa 266.000 din.

Na zmanjšanje kaznivih dejanj vpliva zlasti utrditev organov delavskega samoupravljanja v gospodarskih organizacijah, pa tudi izboljšanje kadrovskega sestava, ki so ga predvsem močnejše gospodarske organizacije dosegle z raznimi ustreznimi natečaji.

Notranja trgovina je izmed vseh gospodarskih panog s kriminalom najbolj ogrožena.

Z zlorabo uradnega položaja povzročena škoda je bila lani precej manjša kakor leta 1957. To morda le kaže na večjo kontollo nad poslovanjem uslužbencev v podjetjih. Zlorabe uradnega položaja so najpogostnejše na področju notranje trgovine, kjer je skoraj polovica teh dejanj, nato sledi industrijska podjetja in gozdarstvo. Večino zlorab so storili v zvezi z drugimi kaznivimi dejanji direktorji, poslovodje, skladiščniki, računovodje itd. Zlorabe se pojavljajo zlasti v tistih gospodarskih organizacijah, kjer je slaba kontrola, pomanjkanje strokovnega kadra, slaba organizacija poslovanja in podobno.

Z zlorabami uradnega položaja so včasih povezani tudi sklepanje škodljivih pogodb, jemanje podkupnine, neupravičena uporaba in podobna dejanja, s katerimi vodilni uslužbenci izigravajo predpise in sklepe delavskih svetov, si jemljejo neupravičene akontacije ali jih dajejo drugim itd.

Največ poneverb, in sicer 105 od 278, je bilo storjenih na področju notranje trgovine. Povzročena škoda znaša 55,00.000 din (leta 1957 približno 130,000.000). Najpogostejši storilci so računovodje, direktorji, poslovodje, skladiščniki, nakupovalci in drugi. Na splošno pa so lani komercialni uslužbenci storili najmanj poneverb, čeprav so se prejšnja leta na tem področju mnogo bolj uveljavljali.

Leta 1958 je bilo na področju notranje trgovine odkritih precej več poneverb kakor leta 1957. V notranji trgovini se poneverb pogosto skrivajo za raznimi primanjkljaji. Da bi odgovorni uslužbenci svoja dejanja, bodisi poneverb ali primanjkljaje, ki so nastali iz določenih objektivnih vzrokov, prikrili, ponarejajo inventurne listine, bilance itd. Včasih pa si s ponarejenimi bilancami prilaščajo razne presežke. Zaradi poneverb, nevestnega gospodarskega poslovanja in drugih kaznivih dejanj so nekatere finančno šibkejše gospodarske organizacije prišle v zelo slab položaj, zaradi katerega je bila nad njimi uvedena prisilna uprava ali so bili storjeni drugi ukrepi za njihovo sanacijo. Nekaj manjših občinskih obrtnih podjetij pa je bilo zaradi malomarnega ali nevestnega poslovanja ustreznih uslužbencev in zaradi nerentabilnosti tudi likvidiranih.

Pomanjkljiva evidenca in slaba kontrola nad poslovanjem sta bila največkrat tista pogoja, ki sta omogočala poneverbe. Nekateri, sicer redki posamezniki, so si ob takšnem poslovanju prilastili denarne zneske, ki so presegali celo milijon dinarjev in so sodišča kvalificirala njihova dejanja kot gřabež.

Izmed 306 poneverljivcev, ki so jih leta 1958 obravnavali organi za notranje zadeve, je bilo kar 23 % že poprej kaznovanih. Med njimi je bilo precej takšnih, ki so bili že poprej kaznovani za ista ali podobna dejanja, pa so jih pozneje sprejele v službo razne trgovske poslovnice ali trgovine kmetijskih zadruž na podeželju, ki so zaradi pomanjkanja ustreznega osebja marsikdaj prisiljene zaposliti tudi takšne ljudi. Zaradi opisanega stanja se ne smemo čuditi, da so se poneverbe na področju notranje trgovine dvignile kar za 62 % nasproti letu 1957.

S poneverbami in drugimi kaznivimi dejanji zoper narodno gospodarstvo so v tesni zvezi tudi kazniva dejanja nevestnega dela v službi, ki pa jih je polovica manj kot leta 1957. Tudi pri teh kaznivih dejanjih prednjači po svojem številu notranja trgovina.

C. Splošna kriminaliteta

Med splošno kriminaliteto so bila najštevilnejša kazniva dejanja zoper življenje in telo, zoper zasebno premoženje in zoper splošno varnost ljudi in premoženja. Vseh kaznivih dejanj splošnega kriminala je bilo 16.028, torej 2,9 % več kot leta 1957. Tovrstna kazniva dejanja so po letu 1955 upadala tako v absolutnem kot v relativnem smislu, leta 1958 pa so narasla po svojem številu, še bolj pa v razmerju do celotne kriminalitete.

V zadnjih treh letih je bilo med njimi:

	1956	1957	1958
kaznivih dejanj zoper življenje in telo	3791	3837	4236
kaznivih dejanj zoper zasebno premoženje	9348	9010	9036
kaznivih dejanj zoper splošno varnost ljudi in premoženja	1343	1515	1425

Če gornje podatke spremeniimo v indekse, ugotovimo naslednje značilnosti:

	1956	1957	1958
kazniva dejanja zoper življenje in telo	100	101	111
kazniva dejanja zoper zasebno premoženje	100	97	97
kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja	100	112	106

Najbolj so narasla kazniva dejanja zoper življenje in telo, medtem ko so kazniva dejanja zoper zasebno premoženje ostala v glavnem na isti ravni. Kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja so sicer številnejša kakor leta 1956, vendar jih je manj kakor leta 1957.

Druga kazniva dejanja splošnega kriminala, ki jih ne naštevamo posebej (teh je precej manj in odpade nanje le 9 % splošne kriminalitete), kažejo v primerjavi z letom 1957 prav tako določene tendence gibanja. Med tistimi, ki so naraščala, so kazniva dejanja zoper svobodo in pravice državljanov, kazniva dejanja zoper moralu, kazniva dejanja zoper pravosodje in kazniva dejanja zoper javni red in pravni promet (brez kaznivih dejanj po 303. členu kazenskega zakonika, ki jih prikazujemo posebej). Upadla pa so kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo in rodbino, zoper delovno razmerje, zoper čast in dobro ime ter zoper človeško zdravje. Ta kazniva dejanja oškodovanci pogosteje prijavljajo javnemu tožilstvu. Ker ni neznanih storilcev, za kriminalistično službo niso toliko zanimiva.

Iz prikazanih podatkov o splošni kriminaliteti lahko ugotovimo, da so k narastu najbolj pri pomogla kazniva dejanja zoper življenje in telo.

1. Kazniva dejanja zoper življenje in telo

Organi za notranje zadeve so v zadnjih treh letih obravnavali naslednje število kaznivih dejanj zoper življenje in telo:

	1956	1957	1958
naklepnih ubojev	40	50	62
ubojev iz malomarnosti	6	7	4
ubojev otroka pri porodu	11	4	11
splavov	238	101	68
hudih telesnih poškodb	505	604	616
lahkih telesnih poškodb	2533	2856	3250
ostalih kaznivih dejanj zoper življenje in telo	458	304	284

V primerjavi z letom 1957 se je povečalo število kaznivih dejanj ubojev (za 24 %), lahkih telesnih poškodb (za 14 %), hudih telesnih poškodb in delno ubojev pri porodu. Poglavitni problemi kaznivih dejanj zoper življenje in telo so ostali enaki kot prejšnja leta: več kot 74 % kaznivih dejanj je storjenih na podeželju, alkohol pa je imel svoj vpliv pri več kot tretjini teh dejanj.

Zanimivo je, da je bilo med 6 naklepniimi uboji le 6 storjenih iz koristoljubja, medtem ko prevladujejo zlasti naslednji motivi: sovraštvo in maščevanje, ljubosumnost, družinski spori in podobno. Za leto 1958 so posebej značilni uboji, ki so jih storile du-

ščevno abnormne osebe ali osebe, ki so bile v času storitve v duševni motnji. Ti storilci so usmrtili več žrtev. Tako je na primer duševna bolnica B. J. ustrelila svojega moža in tri otroke; nadalje je znan primer Kunstlja, ki je ubil svojo ženo in mater več otrok; Cigler je ubil zdravnika dr. Butolna in medicinsko sestro; Ignac Kuzma je ustrelil hčerko, svojo ženo in staro mater; Koletnik je v Mariboru na cesti zakljal svojo ženo itd. Ker je bilo za nekatere duševno abnormne delinkvente že prej znano njihovo duševno stanje, se je javnost po njihovih dejanjih precej vznemirjala. Najuspešnejši ukrep zoper takšne storilce bi bila oddaja v ustrezone zavode za zdravljenje. Ker so nekateri že prej večkrat grozili s podobnimi dejanji, bi bilo treba preddeliktnim situacijam, ki kažejo na ta dejanja, posvetiti v prihodnje več pozornosti.

Izmed storjenih ubojev je bil storilec takoj znan v 47 primerih, v 14 primerih pa so organi za notranje zadeve odkrili ubijalce z intenzivnimi poizvedbami, ki so bile izredno težavne.

Med 59 storilci je bilo 39 moških in 20 žensk, kar kaže na precejšnjo udeležbo storilk, ki v prejšnjih letih ni bila tako očitna. Leta 1957 je bilo med storilci 11 žensk, leta 1956 pa samo 8. Največ ubojev je bilo v okrajih Maribor in Celje. Splošna situacija glede teh kaznivih dejanj zahteva ostrejše kaznovanje.

Med storilkami ubojev otroka pri porodu je večina samskih žensk, ki so ta dejanja storile v miselnosti, češ da je nezakonsko materinstvo sramota. Ta motiv pa se prepleta še z drugimi vzroki, kot so neurejenost materialnih razmer, slabe stanovanjske razmere, nejasnost glede očetovstva itd. Čeprav je v mestih na splošno mnogo več nezakonskih rojstev, je bilo leta 1958 izmed 11 ubojev otroka pri porodu 9 storjenih na podeželju.

Uporaba sodobnih sredstev za preprečevanje rojstev, legalno odpravljanje telesnih plodov, pa tudi nekoliko liberalnejši odnos do teh vprašanj, so povzročili znaten padec kaznivih dejanj splava. Leta 1958 jih je bilo samo 68 (leta 1957 — 101, leta 1956 — 238). Bolnišnice, ki so prejšnja leta bolj dosledno ovajale kriminalne splave, so leta 1958 prijavile le 4 primere.

Med storilci, ki uporabljajo za ta opravila razne igle, katetre, telohove in peteršiljeve korenine ter druge rastline, žico in podobno, so bili zastopani najrazličnejši poklici, od babice pa do čevljarja, od perice pa do kmečkega sina. Bolj kot zdravstvena služba so bili pri pregonu kriminalnih splavov do-

sledni organi za notranje zadeve, ki so sami ugotovili več kot polovico vseh primerov.

Izredno je naraslo število telesnih poškodb. Nasproti letu 1957 so se povečale za 11,5 %, v primerjavi z letom 1956 pa celo za 57 %. Pri narastu prednjačijo zlasti lahke poškodbe, ki jih je bilo lani kar 3250 ali največ po osvoboditvi.

Pri povečanju števila telesnih poškodb moramo upoštevati tudi, da so jih državljanji v zadnjih letih nekoliko intenzivneje prijavljali, organi za notranje zadeve pa so storilce zaradi varstva osebnih pravic državljanov, preprečevanja nasilja in samovolje dosledneje kazensko preganjali.

Največ telesnih poškodb je storjenih na podeželju, zlasti v vinorodnih krajih, v industrijskih središčih in v okolini delavskih naselij. Razne kmečke zabave, veselice in »žegnanja« so najpogosteje priložnost za tovrstna dejanja, pri čemer ima alkohol zelo veliko vlogo, zabave pa se končajo s pretepi. Lani je bilo 9 takšnih telesnih poškodb, ki so imele za posledico smrt.

Večina tajništev za notranje zadeve je zarela zaradi naraščanja telesnih poškodb ostreje ukrepati. Pretepače, neredneže, tiste, ki so ogrožali okolico, in druge so dosledneje kazensko ali upravokazensko preganjali. Tako je bilo na primer leta 1958 zaradi pretegov, drznega vedenja itd. upravno kaznovanih 6511 oseb (leta 1957 — 6279). Med kaznimi je precej zapornih. Tudi nekatera sodišča se v kaznovalni politiki ravnajo po strožjih merilih in hitreje izrekajo sodbe.

Med pretepači in storilci telesnih poškodb je zelo velik odstotek takšnih, ki so bili že poprej kaznovani. Tako je bilo leta 1958 med njimi kar 32 % že poprej kaznovanih, precej celo takšnih, ki so bili po dvakrat ali večkrat kaznovani. Ostrejši ukrepi zoper pretepače in druge nasilneže so naleteli med prebivalstvom na ugoden odmev.

S kriminalističnega vidika telesne poškodbe niso resen problem, ker je večina storilcev znana takoj. Teže je z ugotavljanjem dejanskega stanja pri kaznivih dejanjih sodelovanja pri pretepu.

Telesne poškodbe postajajo resen problem predvsem zaradi svoje množičnosti v zadnjih letih in pa zaradi velike udeležbe sezonskega delavstva. Po poročilu senata za prekrške Državnega sekretariata za notranje zadeve je bilo leta 1958 med pretepači 1354 industrijskih delavcev in 775 gradbenih delavcev.

2. Kazniva dejanja zoper zasebno premoženje

V tem poglavju navajamo podatke o tistih kaznivih dejanjih zoper družbeno in zasebno

premoženje, ki so bila storjena na škodo splošnega ljudskega premoženja. Leta 1958 jih je bilo 9036 (0,3 % več kot prejšnje leto). Med njimi je bilo (upoštevana so tista, ki so jih obravnavali organi za notranje zadeve):

	1956	1957	1958
vlomnih tatvin	1165	1251	1237
drugih velikih tatvin	57	49	36
žepnih tatvin	568	472	458
tatvin koles	1405	1730	1582
drugih navadnih tatvin	4687	4062	4308
ropov in roparskih tatvin	65	62	73
požigov	240	267	148
zatajitev	190	156	156
goljufij	615	622	609
drugih kaznivih dejanj zoper			
zasebno premoženje	361	339	429

Pri večjih kaznivih dejanjih zoper zasebno premoženje ugotavljamo v zadnjih dveh letih padec. Narasle so le navadne tatvine, ropi in roparske tatvine ter druga kazniva dejanja iz XX. poglavja Kazenskega zakonika, ki jih ne navajamo posebej. Žal je nastal navadnih tatvin tolikšen, da je vplival na povečanje kaznivih dejanj na splošno.

Vlome tatvine na škodo zasebnega premoženja, kakor tudi na škodo družbenega premoženja, niso naraščale. Na njihov padec so verjetno že vplivali različni preventivni ukrepi v zadnjih letih. Vendar moramo takoj poudariti, da padec ni očiten v vseh okrajih, marveč le v nekaterih. V okrajih Ljubljana in Maribor so vlomne tatvine po številu celo naraščale.

Pretežna večina vlomnih tatvin se zgodi na podeželju. Pri tem gre zlasti za vlome v gospodarska poslopja, shrambe, kleti, kur-nike, zidanice itd. Storjena škoda sicer ni velika, vendar so ti vlomi značilni po tem, da jih je največ v okolici mest. Bolj zapleteni vlomi, ki so imeli za posledico tudi večjo škodo, so bili storjeni v mestih. Večina vlomnih tatvin je bila storjena skozi vrata ali skozi zid, streho ali strop, kar je bolj značilno za podeželje.

S kriminalističnega vidika je zanimivo, da je bilo na kraju vlomnih tatvin najdenih zelo malo sledov, ki bi bili uporabni za iz-sleditev storilev. Zato so morali organi za notranje zadeve pri raziskovanju vlomnih tatvin uporabljati druga sredstva, zlasti nadzorovanje sumljivih ljudi, nadzorovanje razpečavanja ukradenega blaga itd.

Z nekaterimi vlomilci se je odkrilo prejšnje število doslej neraziskanih vlomnih tatvin (iz prejšnjih let celo 243). Raziskovanje vlomnih tatvin zelo otežkoča prehajanje storilcev iz enega kraja v drugega ali celo iz drugih republik.

Pri vlomnih tatvinah najbolj prednjačijo okraj Maribor (523), Ljubljana (448), Celje (348).

Žepne tatvine, ki jih je več kot polovica neraziskanih, so prav tako kot leta 1957 v glavnem problem Ljubljane in Maribora. Močneje kot prejšnja leta so se pojavile v Celju in Novem mestu. Na splošno so žepne tatvine padle za 2,9 %, kar je treba najbrž pripisati preventivnim in represivnim ukre-pom, ki so jih storila nekatere tajništva za notranje zadeve (zlasti Maribor). S stalno kontrolo nad znanimi žeparji, z obhodi ljudske milice po obljudenih krajih (sezmi, razstave, prireditve, veleblagovnice), se je pre-prečilo, da te tatvine niso naraščale. Okraj Ljubljana je imel pri preprečevanju žepnih tatvin manj uspehov, kar moramo pripisati pogostnejšemu prihajanju žeparjev iz drugih okrajev države. Dosedanje ugotovitve in izkušnje kažejo, da so domači žeparji glede tovrstne dejavnosti dokaj onemogočeni in da prihajajo kot storilci v poštev predysem ljudje iz drugih okrajev Jugoslavije. Nekatera tajništva za notranje zadeve glede preprečevanja žepnih tatvin uspešno sodelujejo z organi za notranje zadeve v drugih republikah.

V zadnjih petih letih je bilo lani najmanj tatvin koles. Preventivni ukrepi, kakor na primer postavljanje shramb za kolesa, zati-kanje opozorilnih listkov na nezaklenjena kolesa, nadzorovanje prevoza koles v javnem prometu, so se pokazali uspešni in jih ne bi bilo priporočljivo opustiti. Razveseljiva je ugotovitev, da so te tatvine padle, čeprav se je število koles v Sloveniji znatno povečalo.

Po številu ukradenih koles je na prvem mestu okraj Maribor, nato Ljubljana, Celje, Novo mesto itd. Pri vseh kaznivih dejanjih je učinkovitost kriminalistične službe najslabša prav pri tatvini koles. Lani je bilo raziskanih le 26,8 % teh tatvin. Ob oceni si-tuacije glede tatvin koles v zadnjih petih letih pride do dveh nekako nerazumljivih ugotovitev. Lani je bilo najmanj tatvin koles in najmanj raziskanih tovrstnih kaznivih dejanj, kar kaže, da bo treba takšne tatvine učinkoviteje raziskovati in se ne bomo smeli omejevati le na preventivno delavnost na tem področju in na registriranje tatvin. Veliko število najdenih koles, ki jih izkazujejo tajništva za notranje zadeve in za katera ni mo-geče ugotoviti lastnikov, nam da misliti, da državljanji zaradi slabe učinkovitosti pri raziskovanju teh kaznivih dejanj prijavljajo tatvin opuščajo.

Med vsemi deliki na škodo zasebnega premoženja je 65 % navadnih tatvin. V mestih jih je nekoliko več kot na podeželju. Največ navadnih tatvin je v tistih okrajih, ki imajo večja mesta, to so Ljubljana, Maribor in Celje. Na območju omenjenih okrajev je

tudi največ takšnih tatvin, ki so ostale neraziskane.

Nekatera tajništva za notranje zadeve, kakor na primer Koper in Gorica, ugotavljajo znaten padec navadnih tatvin, medtem ko so se ta kazniva dejanja v okrajih Kranj, Maribor in drugje precej povečala. Zaradi tatvin, storjenih v zvezi z gradnjo avtoceste, so se navadne tatvine najbolj povečale v okraju Novo mesto (od 194 v letu 1957 na 581 v letu 1958 ali za 199 %).

Ob koncu leta je ostalo neraziskanih 42,1 % navadnih tatvin. Visoki odstotki že poprej kaznovanih storilcev navadnih tatvin in takšnih, ki so bili brez stalnega prebivališča ter v času storitve kaznivega dejanja brez prave in stalne zaposlitve, kažejo, da bo treba vprašanje brezdelja in potepuščva reševati po eni strani ostreje in zoper te osebe strože ukrepati, po drugi strani pa bo treba mnogim izmed njih urediti njihovo okolje ali jim kako drugače pomagati, da njihovo preživljanje ne bo temeljilo na tatvinah in drugih kaznivih dejanjih.

Goljufije na škodo zasebnega premoženja so nekoliko padle. V zadnjih treh letih ne kažejo kakšnega posebnega gibanja, pač pa se je, kakor smo videli, povečalo število goljufij na škodo družbenega premoženja. Največ goljufij je bilo v okrajih Maribor in Ljubljana. Goljufi so z izmišljanjem raznih pretvez in z drugimi obljudbami izvabljali predvsem od kmečkega prebivalstva denar in druge predmete. V mestih pa so prodajali ali posredovali stanovanja, kurjavo, prevozna sredstva itd. Goljufi znajo vedno najti tisto sredstvo, način in predmet, ki posameznikom najbolj ustreza in pritegujejo njihovo zanimanje. Raziskovanje goljufij na splošno ne povzroča posebnih težav, ker je ob hitrem postopku storilec kmalu odkrit.

Požigi zasebnega premoženja so v primerjavi z letom 1957 padli za 44 %. Padec je posledica ostrejšega ukrepanja zoper tiste, ki so zaradi zavarovalnine začigali lastno premoženje oziroma so kaj takšnega predvidevali. Pri raziskovanju požigov, pa tudi na preventivnem področju, se je izkazalo kot zelo uspešno sodelovanje organov za notranje zadeve z Državnimi zavarovalnim zavodom. Najmanj uspehov so imela tajništva za notranje zadeve v okrajih Murska Sobota, Novo mesto in Celje.

3. Ostala kazniva dejanja iz splošne kriminalitete

Med ostalimi kaznivimi dejanji iz splošne kriminalitete, ki bi jih bilo treba omeniti zaradi kriminalističnega pomena, so samo še

kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja ter kazniva dejanja zoper osebno dostojanstvo in zoper moral oziroma, kakor jih tudi imenujemo, seksualni deliki.

Med kaznivimi dejanji zoper splošno varnost ljudi in premoženja so najbolj problematična kazniva dejanja ogrožanje javnega prometa. Podatki za zadnja tri leta so naslednji:

	1956	1957	1958
ogrožanje javnega prometa (čl. 271 KZ)	1226	1424	1341
hujši primeri — smrtne posledice (čl. 273 KZ)	41	45	45

Statistični podatki kažejo, da so tovrstna kazniva dejanja kljub naraščanju števila motornih vozil in povečanju inozemskega turizma v poletnih mesecih niso dvignila.

Seksualni deliki v zadnjih letih ne prestano naraščajo. Tako je bilo:

leta 1956	218 kaznivih dejanj	indeks 100
leta 1957	241 kaznivih dejanj	indeks 110
leta 1958	313 kaznivih dejanj	indeks 130

Zlasti pogostna so posilstva in spolno izkoriščanje otrok in mladoletnikov. Ta kazniva dejanja naraščajo v Ljubljani hitreje kot v drugih okrajih Slovenije. Leta 1957 je bilo v ljubljanskem okraju storjenih 37,7 % vseh seksualnih deliktov v Sloveniji, leta 1958 pa celo več. Smotrnejše in doslednejše opazovanje ter registriranje teh pojavorov in ukrepanje zoper storilce je v ljubljanskem okraju verjetno prispevalo k narastu teh dejanj, katerim v drugih okrajih morda še ni treba posvečati tolikšne pozornosti. Celotna problematika seksualne delinkventnosti še ne bi bila tako žgoča, če ne bi bilo z njo prizadetih toliko otrok in mladoletnikov. Pedofili in ekshibicionisti čedalje pogosteje izrabljajo otroke s tem, da nad njimi izvršujejo nečista dejanja ali z otroki celo spolno občujejo ali protinaravno nečistujejo. Leta 1958 so prav takoj narasla kazniva dejanja protinaravnega nečistovanja med osebami moškega spola.

Poudariti moramo še, da organi za notranje zadeve ne preganjajo kazensko tistih, ki so se laže pregrešili zoper moral, marveč nekatere le registrirajo in jih nadzorujejo.

D. Kazniva dejanja prepovedanega prehoda čez državno mejo

Navajamo podatke le o tistih kaznivih dejanjih prepovedanega prehoda čez državno mejo, za katera so bili storilci kazensko preganjeni. Javna tožilstva so v Sloveniji obtožila za tovrstna dejanja leta 1958 1405 oseb za 1524 kaznivih dejanj, leta 1957 pa precej več.

Če upoštevamo vse storilce, je njihovo število lani za 44 % manjše od leta 1957. Zaradi posebnega režima glede kaznovanja prepovedanega prehoda čez državno mejo so bili v glavnem kazensko preganjani le tisti storilci, ki so organizirali omrežja za nedovoljeno prehajanje čez državno mejo, in tisti, ki so ponovno skušali storiti tovrstna dejanja. Na splošno torej niso kazensko preganjali tistih, ki so nameravali čez državno mejo iz ekonomskih razlogov.

Tajništva za notranje zadeve pomagajo mnogim, ki so skušali nezakonito prekoračiti državno mejo, s tem, da jim pomagajo pre-skrbeti zaposlitev, da jih v javnosti ne kompromitirajo, da se z njimi razgovarjajo o njihovih življenjskih težavah ali jim kako drugače pomagajo.

Te okoliščine in pa mnenje, da inozemske oblasti vračajo večino tistih, ki nezakonito prekoračijo državno mejo in ostanejo v tujini, so najbrž precej vplivali na to, da se je število nedovoljenih prehodov lani tako očitno zmanjšalo.

Organi za notranje zadeve so tudi 1. 1958 zelo dosledno in učinkovito odkrivali tiste, ki organizirajo omrežja za nedovoljeno prehajanje čez državno mejo. Tako so lani odkrili 211 kaznivih dejanj s 349 storilci. Največ teh kaznivih dejanj je bilo v okrajih Maribor (100), Murska Sobota (30), Kranj (21), Koper (17) itd. Tisti, ki so organizirali omrežja za nedovoljeno prehajanje ali kakor drugače pomagali tistim, ki so brez dovoljenja hodili čez mejo, so svoja dejanja izvrševali samo iz koristoljubja.

II.

Zaradi milejšega kazenskega pregona »mejašev« tudi manj storilcev

Leta 1958 je bilo v postopku pred organi za notranje zadeve 18.147 storilcev, ki so storili 16.509 kaznivih dejanj (ostala dejanja niso raziskana in njihovi storilci niso znani). Če primerjamo število storilcev v zadnjih treh letih s številom leta 1955, ko je bilo največ kaznivih dejanj in tudi največ storilcev, ugotovimo naslednji padec:

leta 1955 24.536 storilcev — indeks 100
leta 1956 22.121 storilcev — indeks 90
leta 1957 18.991 storilcev — indeks 77
leta 1958 18.147 storilcev — indeks 74

Nasproti letu 1957 je torej število storilcev padlo za 4,4 %.

Padec števila storilcev ni enakomeren. Najbolj občuten je pri storilcih prepovedanega prehoda čez državno mejo. Za ta kazniva dejanja je bilo kazensko preganjanih le

1477 oseb, medtem ko jih je bilo leta 1957 3111. Ker je število delinkventov splošnega kriminala naraslo za 7,3 %, gospodarskega in političnega kriminala pa se je le za malenkost zmanjšalo, je razumljivo, da je zmanjšanje števila storilcev v letu 1958 največ povzročil poseben režim kazenskega pregona tako imenovanih »mejašev«, izmed katerih je bil le vsak osmi obtožen pred sodiščem.

Glede združevanja storilcev za skupno izvrševanje kaznivih dejanj so pokazatelji naslednji (zaradi večje jasnosti navajamo podatke še za leti 1956 in 1957):

	1956	1957	1958
kaznivih dejanj			
z enim storilcem	79,3 %	80,8 %	82,1 %
z dvema storilcema	14,0 %	12,6 %	12,3 %
kaznivih dejanj			
s tremi storilci	4,5 %	4,1 %	3,0 %
kaznivih dejanj s tremi			
ali več storilci	2,2 %	2,5 %	2,8 %

Tudi leta 1958 ugotavljamo relativno naraščanje kaznivih dejanj z enim storilcem in upadanje kaznivih dejanj z dvema ali več storilci. Znatno so upadla kazniva dejanja s tremi storilci. Pri vsem tem pa moramo upoštevati, da je združevanje storilcev v gospodarskem kriminalu pogostnejše kakor pri drugih kaznivih dejanjih.

Razmerje med storilci in storilkami se nasproti letu 1957 ni bistveno spremenilo, čeprav je nekaj stotink odstotka žensk več. Leta 1957 je bilo razmerje med obema spoloma 84,87 % : 15,13 %, leta 1958 pa 84,81 % proti 15,19 %. Udeležba žensk v kriminalu je v zadnjih letih zelo vidno padla. Pred desetimi leti, to je leta 1949, je bilo med storilci kar 22,9 % žensk.

Poleg tipičnih ženskih kaznivih dejanj, med katere prištevamo splav, uboj otroka pri porodu, zanemarjanje otroka in grdo ravnanje z njim, izkazujejo ženske precejšnjo udeležbo še pri naslednjih kaznivih dejanjih (zaradi primerjave navajamo odstotke tudi za leto 1957):

	1957	1958
žepne tatvine	34,6 %	34,5 %
navadne tatvine	27,0 %	29,7 %
zatajitve	28,7 %	16,2 %
goljufije	19,8 %	22,9 %

Podatki se nanašajo na tista kazniva dejanja zoper premoženje, ki so bila storjena na škodo zasebnikov. Ženske so precej slabše udeležene pri kaznivih dejanjih na škodo družbenega premoženja. Tako je bilo 1. 1958 med storilci navadnih tatvin na škodo družbenega premoženja le 14 % žensk, med tistimi, ki so storili kazniva dejanja zatajitve, 9 %, med goljufi 7 % itd. Kaže, da storilke precej bolj napadajo zasebno premoženje in

manj družbeno, kar je razumljivo, ker je tudi manj žensk v delovnem razmerju in ker se navadno ne lotevajo hujših premoženjskih deliktov.

Zaradi naklepnih ubojev so organi za notranje zadeve v letih 1951—1957 obravnavali 433 storilcev, med katerimi je bilo 21,9 % žensk. Leta 1958 pa je bilo zaradi istih dejanj med storilci 34 % žensk.

Ženske pogosteje nastopajo kot storilke tudi pri kaznivih dejanjih zoper pravosodje, pri kaznivih dejanjih prepovedanega prehoda čez državno mejo, pri nedovoljenem trgovaju, poneverbah in ponarejanju listin.

Na starostno skupino med 18. in 25. letom odpade tudi lani precejšen odstotek delinkventov, ki pa se bistveno ne razlikuje od podatkov prejšnjih let. Mlajši polnoletniki so močneje zastopani pri kaznivih dejanjih prepovedanega prehoda čez državno mejo, pri telesnih poškodbah, pri vломnih tatvinah in nekaterih drugih kaznivih dejanjih zoper premoženje.

Mlaadoletnih storilcev, ki so prišli pred organe za notranje zadeve, je bilo 1169. Med njimi je bilo 1027 fantov in 149 deklet. Razmerje med njimi je bilo v letu 1958 87,3 % proti 12,7 %, leta 1957 pa 86,8 % : 13,2 %. V postopku pred organi za notranje zadeve je bilo 8,3 % manj mlaadoletnih storilcev kot leta 1957, kar pa na splošno ne pomeni, da je mladinska kriminaliteta upadla. Pri mlaadoletnikih, še posebej pri otrocih, se je zaradi njihovih prestopkov zlasti povečalo število raznih nekazenskih, preventivnih in vzgojnih ukrepov.

Odstotek mlaadoletnih delinkventov, ki so bili zaradi svojega ravnanja kazensko preganjani, znaša nasproti skupnemu številu vseh storilcev 6,4 % (leta 1957 — 6,7 %, leta 1956 — 6,1 %). Mlaadoletniki so storili največ navadnih in vломnih tatvin. V nasprotju z letom 1956, ko smo ugotovili pojemanje nekaterih hujših in pogostnejših oblik mladinskega kriminala, kot na primer vلومov in tatvin, moramo za leto 1958 ponovno ugotoviti, da odstotek vلومilcev med mlaadoletnimi delinkventi narašča. Prav tako narašča vpliv kriminalnih združb, ne glede na to, ali se združujejo samo mlaadoletniki ali mlaadoletniki in odrasli.

Leta 1958 je bilo med 18.147 storilci 5169 ali 28,4 % takšnih, ki so bili že prej kaznovani. Leta 1957 je znašal odstotek 28,8 %, leta 1956 pa 25 %.

Podatki o že prej kaznovanih, izraženi v absolutnih številih, nam kažejo nekoliko spremenjeno podobo. Tako je bilo na primer: leta 1955 6006 že prej kaznovanih — indeks 100 leta 1956 5548 že prej kaznovanih — indeks 93 leta 1957 5473 že prej kaznovanih — indeks 92 leta 1958 5169 že prej kaznovanih — indeks 86

Iz gornjega lahko sklepamo, da je že poprej kaznovanih storilcev čedalje manj, čeprav v razmerju do vseh delinkventov v vsakem letu posebej tega ne opazimo. Pri tem moramo takoj tudi poudariti, da je med delinkventi v Sloveniji največji odstotek že poprej kaznovanih in da je naša republika v tem pogledu na prvem mestu v Jugoslaviji. Temu vprašanju bomo morali v prihodnje posvetiti večjo pozornost in natančneje določiti razne preventivne in represivne ukrepe za izboljšanje te situacije.

Nič kaj razveseljiva tudi ni ugotovitev, da je bilo med že poprej kaznovanimi v l. 1958 kar 21 % takšnih, ki so bili trikrat ali celo večkrat kaznovani. To nas navaja na misel, da je med delinkventi precej takšnih, ki se s kriminalom ukvarjajo poklicno in jih s kaznimi ter z drugimi prisilnimi ukrepi nismo prevzgajili. Tako je na primer:

med storilci kaznivih dejanj zoper življene in telo 26 % že poprej kaznovanih, med storilci premoženjskih deliktov 33 % že poprej kaznovanih, med storilci kaznivih dejanj po čl. 303 KZ 35 % že poprej kaznovanih.

Na področju gospodarskega kriminala so že poprej kaznovani storilci storili zlasti mnogo kaznivih dejanj nedovoljenega trgovanja, uničevanja gozdov, nedovoljenega lova in ribolova, goljufij in poneverb, v splošnem kriminalu pa so zlasti vidni pri vломnih tatvinah, žepnih tatvinah, izsiljevanju itd.

Pri posameznih vrstah kaznivih dejanj so poseben problem nezaposleni. Leta 1958 je bilo v času storitve kaznivega dejanja 2180 ali 12 % vseh storilcev takšnih, ki niso bili nikjer v rednem delovnem razmerju. Pri storilcih, ki v času storitve kaznivih dejanj niso bili zaposleni, opažamo tudi nestalnost prebivališča in veliko število že kaznovanih. Nezaposlenost in poprejšnja kaznovanost sta obeležji, ki sta pri nekaterih vrstah delinkventov stopali v ospredje, tako na primer pri vلومilcih, tatovih, goljufih, žparjih in izsiljevalcih. Razumljivo je, da bo tudi še v prihodnje posebna naloga organov za notranje zadeve v tem, da bodo te ljudi dosledneje nadzirali in jim onemogočali kazniva dejanja.

III.

Delo in ukrepi organov za notranje zadeve v kazenskem postopku

1. Ovadbe

Tajništva za notranje zadeve so v zadnjih treh letih poslala javnemu tožilstvu naslednje število ovadb: leta 1956 — 24.353, l. 1957 — 22.260 in leta 1958 — 21.112. Število ovadb

upada sorazmerno s številom kaznivih dejanj.

Leta 1958 so organi za notranje zadeve na podlagi lastnega opazovanja in ugotovitev sestavili 23,2 % vseh ovadb, medtem ko so 76,8 % ovadb sestavili po predlogih oziroma prijavah oškodovancev. Med ovadbami oškodovancev je bila večina takšnih, pri katerih je bilo treba storilca še ugotovljati. Pri tem so organi za notranje zadeve zbrali vse potrebne podatke za uspešnost kazenskega postopka. Pri raziskovanju kaznivih dejanj nastajajo velike težave v tistih primerih, ko je treba storilca šele izslediti in zbrati dokaze o njegovi krivdi ter ugotoviti druge okoliščine, ki so potrebne za razjasnitev njegove kazenske odgovornosti.

Javna tožilstva, kakor tudi sodišča, ugotavljajo, da se je kvaliteta ovadb organov za notranje zadeve znatno izboljšala. Predvsem se je izboljšala kvaliteta ovadb, ki jih sestavljajo miličniki. Žal tajništva za notranje zadeve še niso uspela, da bi postaje LM sestavljal ovadbe za gospodarska kazniva dejanja. Te ovadbe še vedno v pretežni večini sestavljajo kriminalistični uslužbenci. V nekaterih okrajih si tudi zelo prizadevajo, da bi še bolj pospešili hitrost prijavljanja kaznivih dejanj javnemu tožilstvu, to je, da bi od storitve kaznivega dejanja pa do izročitve ovadbe javnemu tožilstvu poteklo čim manj časa.

Ovadbe so pomanjkljive še v tem, da opuščajo navajanje okoliščin, ki osumljenca razbremenjujejo; pri kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na predlog, pogosto ni ustreznega oškodovančevega predloga in podobno. Venadar pa moramo ugotoviti, da se storilčevi osebnosti tudi pri ovadbah posveča mnogo več pozornosti kakor pred leti.

Večina okrajnih tajništev je povečala število tistih ovadb, katerih kazniva dejanja so ugotovila z lastnim delovanjem (opazovanje, obveščevalna sredstva itd.), iz česar lahko sklepamo, da se je učinkovitost kriminalistične službe nekoliko izboljšala. Več kakor prejšnja leta je teh ovadb s področja gospodarskega kriminala, pri čemer so imeli vidnejše uspehe kriminalistični uslužbenci.

Pretežno večino ovadb javnemu tožilstvu sestavljajo organi za notranje zadeve. Udeležba organov za notranje zadeve pri ovadbah, ki jih prejema javni tožilec od vseh organov in organizacij, je po okrajih zelo različna. Ponekod obsega celo 95 % vseh ovadb, drugje nekoliko manj, kar je odvisno tudi od prizadevanja drugih organov, ki pošiljajo ovadbe.

Javni tožilec je 950 ali 4,49 % vseh ovadb zavrgel predvsem zaradi posebnega režima glede kazenskega pregona nedovoljenih pre-

hodov čez državno mejo ali zaradi neznatne družbene nevarnosti nekaterih kaznivih dejanj, precej manj pa iz drugih vzrokov.

2. Opravljanje poizvedb in preiskav

Organji za notranje zadeve so prejšnja leta odkrivali kazniva dejanja in storilce predvsem z uvodnimi poizvedbami. Javna tožilstva pa so čim več formalnih poizvedb zoper znane storilce zahtevala od sodišč. Ob takšnih pogojih je organom za notranje zadeve ostalo čim več časa, pa tudi sredstev za odkrivanje neznanih storilcev.

Javna tožilstva so zahtevala od okrajnih tajništev za notranje zadeve naslednje število poizvedb zoper znane storilcev:

leta 1956 — 1659
leta 1957 — 1467
leta 1958 — 1029

Javno tožilstvo LR Slovenije navaja v svojem poročilu za leto 1958 glede porazdelitve poizvedb med sodišča in organe za notranje zadeve naslednje podatke:

	1954	1955	1956	1957	1958
sodišča	54,7 %	69,7 %	77,4 %	75,2 %	84,2 %
organi za notr. zadeve	45,3 %	30,3 %	22,6 %	24,6 %	15,8 %

Javno tožilstvo LR Slovenije sicer pripominja, da gornji podatki niso docela zanesljivi, vendar nam le kažejo, kako je čedalje več formalnih poizvedb zoper znane storilce prehajalo na sodišča in kako so bili organi za notranje zadeve v tem pogledu razbremenjeni.

Javna tožilstva so od organov za notranje zadeve zahtevala formalne poizvedbe zoper neznane storilce le izjemoma, in sicer navadno takrat, kadar so predvidevala, da bodo organi za notranje zadeve s procesnimi opravili laže odkrili neznane storilce.

Pri organih za notranje zadeve so formalne poizvedbe trajale do treh dni v 76,6 % primerov. Ugotoviti moramo, da je javni tožilec zahteval poizvedbe zlasti v takšnih kazenskih zadevah, pri katerih so organi za notranje zadeve obdolžence že priprli ali moribiti storili kakšen drug podoben ukrep in je bilo treba storjenim poizvedbam dati zakonito obliko. Kolikor je šlo pri teh poizvedbah za pripor, je razumljivo, da so jih organi za notranje zadeve reševali hitreje.

V 23,4 % vseh formalnih poizvedb je trajal postopek dalj kot tri dni. Pri tem moramo upoštevati, da so organi za notranje zadeve opravili precej takšnih poizvedb, ki so bile bolj zapletene in je bilo treba dokazno gradivo zbirati na raznih območjih, zasliševati večje število prič oziroma obdolžencev,

čakati na mnenje izvedencev, revizij in po-dobrio.

V zadnjih treh letih je bilo pooblaščenim organom za notranje zadeve prepričenih naslednje število preiskav: leta 1956 — 187, leta 1957 — 122 in leta 1958 — 150. Samo v okrajih Maribor in Murska Sobota sta tajništvi za notranje zadeve opravili 104 preiskave ali 69 % vseh preiskav, ki so bile v Sloveniji prepričene organom za notranje zadeve.

Na splošno prepričajo tajništvo za notranje zadeve preiskave za politična kazniva dejanja, za kazniva dejanja nedovoljenega prehoda čez državno mejo in za nekatera kazniva dejanja iz splošne kriminalitete. Redkeje so prepričali preiskovanje gospodarskih kaznivih dejanj, razen kolikor tega niso želela tajništva sama. Včasih so namreč tajništva za notranje zadeve tudi sama zaprosila za prepustitev preiskav, ker so upala, da bodo tako odkrila še druge storilce ali nova kazniva dejanja.

3. Odvzem prostosti

Tajništva za notranje zadeve so pripor uporabljala samo takrat, kadar so bili za takšen ukrep podani razlogi, ki jih navaja zakonik o kazenskem postopku in ga ni bilo mogoče nadomestiti z milejšimi ukrepi. Na splošno lahko rečemo, da je bil pripor pri organih za notranje zadeve leta 1958 le redkokdaj in izjemoma sredstvo za odkrivanje kaznivih dejanj. Kako se je izboljšala zakonitost in demokratičnost postopka v zadevah, ki so jih obravnavali organi za notranje zadeve, nam vsaj številčno dokazujejo naslednji podatki. V zadnjih letih so tajništva za notranje zadeve priprla:

leta 1954 4815 oseb ali 22,8 % vseh storilcev
leta 1956 4054 oseb ali 18,3 % vseh storilcev
leta 1958 2160 oseb ali 11,8 % vseh storilcev

Gornji podatki kažejo, da je število oseb, ki so jih priprli organi za notranje zadeve, v zadnjih štirih letih padlo za polovico, čeprav se kriminaliteta ni zmanjšala v tolikšni meri. Razumljivo je, da so morali kriminalistični uslužbenci namesto širše uporabe pripora preiti na druga sredstva za zbiranje podatkov o osumljencih. To pa je zahtevalo precej naporov in sposobnosti.

Leta 1958 so torej organi za notranje zadeve priprli 2160 oseb ali 11 % vseh delinquentov. Vendar pa moramo še pojasniti, zaradi katerih dejanj se je pripor najpogosteje uporabljal. Lani je bilo priprtih zaradi:

Oseb	% vseh priprtih
1253	59,4
502	23,8

kaz. dejanj po čl. 303 KZ
premoženjskih kaznivih dejanj

telesnih poškod in ubojev	109	5,1
kaz. dejanj zoper nar. gospod.	93	4,4
kaz. dejanj zoper urad. dolžnost	73	3,4

Iz gornjega prikaza lahko ugotovimo, da je bilo 59,4 % vseh priporov odrejenih zaradi prepovedanega prehoda čez državno mejo. Zaradi pravega kriminala je bilo priprtih le 4,7 % vseh storilcev, ki so bili v postopku pred organi za notranje zadeve.

Med storilci premoženjskih deliktov je bilo priprtih največ tatov in vломilcev, za krvne delikte je bilo priprtih približno enako število ubijalcev in pretepačev, pri kaznivih dejanjih zoper narodno gospodarstvo prednjačijo tisti, ki so se ukvarjali z nedovoljenim trgovanjem, pri kaznivih dejanjih zoper uradno dolžnost pa poneverljivci. Pri večini kaznivih dejanj se je uporaba pripora zmanjšala zaradi tega, ker se je dokazno gradivo dosledneje in smotrneje zbiralo že v uvodnih poizvedbah. Leta 1957 je bilo v priporih organov za notranje zadeve 36,6 % več oseb kot leta 1958.

Po podatkih republiškega javnega tožilstva je razmerje med pripori, ki so jih odredili sodišča ali organi za notranje zadeve, v letu 1958 naslednje:

	Organi za notranje zadeve	Sodišča
kaz. dej. iz pristojnosti okrajnega sodišča	97,4 %	2,6 %
kaz. dej. iz pristojnosti okrožnega sodišča	95,1 %	4,9 %
Skupaj	96,7 %	3,3 %

Organi za notranje zadeve imajo še vedno preveč očitno prednost pri odrejanju priporov. To se kaže zlasti pri kaznivih dejanjih iz pristojnosti okrajnega sodišča, h katerim spadajo tudi kazniva dejanja nedovoljenega prehoda čez državno mejo in smo že ugotovili, da je bilo zaradi njih priprtih največ storilcev.

Iz podatkov vidimo, da sodišča le redkokdaj sama odrejajo pripor, kar je delno razumljivo zaradi vloge, ki jo imajo po zakoniku o kazenskem postopku. Verjetno je, da se ustrezni odstotki tudi v prihodnje ne bodo v njihovo korist dosti izboljšali. Večinoma odredijo ta ukrep organi za notranje zadeve, ki ga pozneje sodišča podaljšajo ali spremenijo v preiskovalni zapor in nato zlasti pri preiskavah vodijo postopek sama.

Po podatkih okrajnih tajništev za notranje zadeve je leta 1958 trajal pripor do treh dni v 73,1 % primerov, podaljšan je bil v 14,8 %, v 12,12 % primerov pa je bil spremenjen v preiskovalni zapor ali pa so bili pripri obdolženci izročeni preiskovalnemu sodniku. Iz povedanega lahko ugotovimo splošno težnjo okrajnih tajništev za notranje

zadeve, da v primeru pripora končajo kazensko zadevo v treh dneh, kar je pravilno. Pri zadevah bi si moral a še, da bi opuščala pripor v primerih, ko bi bilo mogoče formalni postopek izvesti brez njega ali pa se izogniti priporu v primerih, ko še ni dovolj utemeljnega sumna, da je storilec storil določeno dejanje. Če bi te in podobne okoliščine upoštevali, morda ne bi bilo 128 ali 5,93 % priprtih oseb izpuščenih zaradi ustavitev postopka.

Zakonitost in demokratičnost ravnanja z osebami, ki jim je odvzeta prostost, motijo v nekaterih okrajih nekoliko slabo urejeni prostori za zapore.

Razveseljiva pa je ugotovitev javnega tožilstva LR Slovenije, ki ugotavlja, da tajništva za notranje zadeve pri odrejanju priporov niso storila nobenih omemb vrednih nezakonitosti.

IV.

Delavnost organov za notranje zadeve pri raziskovanju in preprečevanju kaznivih dejanj

Organi za notranje zadeve se v boju proti kriminaliteti ukvarjajo z dvema različnima področjema: z odkrivanjem kaznivih dejanj in izsledovanjem storilcev (represivna dejavnost) ter z ustvarjanjem takšnih razmer, v katerih naj bi bilo nastajanje kriminalitev vsaj otežkočeno, če ne celo onemogočeno (preventivna dejavnost). Pri tem jim pomagajo razne družbene sile, zlasti pa sveti, pristojni za notranje zadeve, ki so posebno v zadnjih letih mobilizirali in povezovali razne organe in organizacije ne samo v smeri odkrivanja kaznivih dejanj in storilcev, marveč predvsem tudi v smeri njihovega preprečevanja. Zato so bila za onemogočanje in odpravljanje negativnih pojavov angažirana ne samo materialna sredstva, marveč tudi moralna in politična.

Za obdobje zadnjih let, posebej še za leto 1958, je značilno, da so organi za notranje zadeve o represivnih ukrepih, ki so bili v prvih povojnih letih edino sredstvo boja proti kriminaliteti, enako uspešno uporabljali tudi preventivna sredstva. Pokazalo se je, da je bilo povezovanje represivnih ukrepov s preventivnimi pravilno in učinkovito, kar nam deloma dokazujejo tudi podatki o kriminaliteti.

Glede delavnosti na tem področju bomo v nadaljnjem navedli nekaj podatkov o uspešnosti raziskovanja kaznivih dejanj, o dejavnosti kriminalistične tehnike, o delu tiralische službe pri iskanju storilcev, o značilnih preventivnih in represivnih ukrepih ter o sodelovanju organov za notranje zadeve z

raznimi upravnimi organi in organizacijami pri odkrivanju kaznivih dejanj.

1. Raziskovanje kaznivih dejanj

Od skupnega števila 21.753 kaznivih dejanj, ki so jih leta 1958 obravnavali organi za notranje zadeve, je ostalo ob koncu leta neraziskanih 5244 ali 24,1 %. Ta odstotek pa je za 0,7 % večji od odstotka v letu 1957, ko je ostalo neraziskanih 23,4 % kaznivih dejanj.

Če bi upoštevali samo gornje podatke, bi utegnil kdo napačno sklepati o uspešnosti kriminalistične službe v Sloveniji. Zato je prav, da podatke o raziskovanju kaznivih dejanj obrazložimo nekoliko natančneje in ne dopustimo mnenja, da je učinkovitost raziskovanja slabša kakor prejšnja leta.

Težišče raziskovanja je predvsem pri premoženjskih in seksualnih deliktih, pri nekaterih kaznivih dejanjih zoper žvljenje in telo in redkeje pri drugih kaznivih dejanjih. Pri čistih gospodarskih kaznivih dejanjih, pri večini telesnih poškodb in drugih dejanjih je storilec navadno znan že ob ugotovitvi kaznivega dejanja. Zato mora kriminalistična služba odkrivati storilce prvih zgoraj navedenih oblik kriminala.

Na večji odstotek neraziskanih kaznivih dejanj sta vplivali zlasti naslednji okoliščini:

a) Od leta 1955 dalje je bilo prav v letu 1958 najmanj kaznivih dejanj. V zadnjih štirih letih pa je bilo lani sorazmerno največ premoženjskih deliktor (55,1 %). Znano je, da je med premoženjskimi deliki vedno največ takšnih, ki ostanejo neraziskani.

b) Število čistih gospodarskih kaznivih dejanj je približno enako kot leta 1957. Število kaznivih dejanj nedovoljenega prehoda čez državno mejo, pri katerih ni neznanih storilcev, pa je skoraj za polovico manjše (predvsem zaradi milejšega kazenskega pregonja). Ker je ostalo leta 1957 in leta 1958 skoraj enako število neraziskanih kaznivih dejanj, je zaradi splošnega padca kriminalitete odstotek neraziskanih kaznivih dejanj višji.

Pravo podobo o uspešnosti kriminalistične službe pri izsledovanju storilcev dobimo šele z naslednjimi pokazatelji, izraženimi v odstotkih (ki pomenijo kazniva dejanja):

Leto	Storilec znan že ob ugotovitvi kaz. dej.	Kaz. dej., ka- terih storilci so ostali ne- znani	Kaz. dej., pri ka- terih so storilca ugotovili pozneje org. za notr. zad.
1957	63,5 %	13,1 %	23,4 %
1958	60,7 %	15,2 %	24,1 %

Leta 1957 je bilo 22.169 kaznivih dejanj, od katerih je ostalo 5227 neraziskanih (leta 1958 — 21.753, neraziskanih 5244) ali 17 manj kot leta 1958.

Iz gornjih podatkov lahko sklepamo:

a) Leta 1958 je bilo ob ugotovitvi kaznivih dejanj znanih manj storilcev kakor leta 1957.

b) Organi za notranje zadeve so leta 1958 s svojo delavnostjo pozneje raziskali sorazmerno več kaznivih dejanj.

c) V obeh letih je ostalo neraziskanih približno enako število kaznivih dejanj (leta 1958 le 17 več).

Uspešnost raziskovanja je po posameznih okrajih zelo različna. Več nam o tem povedo naslednji podatki za leto 1958:

Od celotne kriminalitete po okrajih je stal neraziskan naslednji odstotek kaznivih dejanj: v Kopru 10,59 %, v Gorici 12,85 %, v Murski Soboti 12,91 %, v Kranju 17,99 %, v Novem mestu 18,47 %, v Mariboru 26,47 %, v Celju 27,79 %, v Ljubljani 29,88 %. Slabše rezultate od republiškega povprečja izkazujejo okraji Ljubljana, Celje in Maribor, torej tisti okraji, na katerih območju so večja mesta, kjer je največ kriminala oziroma je tudi gibanje prebivalstva zelo veliko.

Ugotovili smo že, da je vsako leto med premoženjskimi delitti največji odstotek neraziskanih. Leta 1958 je bil ob koncu leta

	Celje	Gorica	Koper	Kranj	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Novo mesto	LRS
skupno število kaznivih dejanj	3127	677	869	1728	5750	6004	1657	2041	21.753
storilec znan takoj ob ugotovitvi kaznivega dejanja	1797	481	621	1277	3125	3388	1122	1400	13.211
storilec ugotovljen pozneje	461	109	156	140	907	1027	234	264	3.298
štvelo kaznivih dejanj, ki so ostala neraziskana	869	87	92	311	1718	1589	201	377	5.244
odstotek pozneje raziskanih kaznivih dejanj od skupnega števila kaznivih dejanj, pri katerih je bil storilec neznan, ko se je zvedelo za kaznivo dejanje	34,66	55,61	62,90	31,04	34,55	39,26	53,79	41,19	38,61
odstotek kaznivih dejanj, pri katerih je stal storilec neznan	27,79	12,85	10,59	17,99	29,88	26,47	12,91	28,47	24,1

Pripomniti moramo, da so pri zbiranju podatkov o kriminaliteti po okrajih nastale težave zaradi ukinitev okraja Trbovlje (sredi leta 1958) in so pokazatelji za okraja Ljubljana in Novo mesto bolj orientacijski (čeprav tudi podatki tajništva za notranje zadeve obeh okrajev ne kažejo pomembnejših razlik).

Učinkovitost izsledovanja storilcev se najočitneje kaže pri tistih kaznivih dejanjih, pri katerih je bil storilec neznan, ko se je zvedelo za kaznivo dejanje. V LR Sloveniji so organi za notranje zadeve raziskali 38,61 % takšnih kaznivih dejanj. Pod tem republiškim povprečjem so tajništva za notranje zadeve okrajev Kranj, Ljubljana in Celje. Boljše rezultate od republiškega povprečja izkazujejo v okrajih Koper, Gorica, Murska Sobota, Novo mesto in Maribor, ki se je kljub pestri in težavni kriminalni problematiki približal povprečju v Sloveniji in ga celo nekoliko presegel.

Razumljivo je, da ti podatki niso docela verodostojni pokazatelji učinkovitosti naše kriminalistične službe. Pri tem moramo upoštevati še najrazličnejše druge činitelje, ki vplivajo na boljše ali slabše rezultate pri raziskovanju kaznivih dejanj, zlasti pa strukturo kriminalitete po okrajih, težino kaznivih dejanj, gibanje prebivalstva, udeležbo polklicnih storilcev in povratnikov. Vendar pa le kažejo določeno stopnjo prizadevnosti posameznih organov za notranje zadeve.

med 11.994 kaznivimi dejanji zoper družbeno in zasebno premoženje pri 5111 kaznivih dejanjih ali 42,6 % storilec neizsleden. Če število neraziskanih premoženjskih deliktov primerjamo s številom vseh kaznivih dejanj, pri katerih ob koncu leta storilec ni bil izsleden, ugotovimo, da je med vsemi neraziskanimi dejanji kar 97 % premoženjskih. Iz tega sledi, da raziskovanje premoženjskih deliktov zelo jasno kaže učinkovitost sleherne kriminalistične službe.

V zadnjih treh letih je stal med najštevilnejšimi kaznivimi dejanji zoper družbeno in zasebno premoženje neraziskan naslednji odstotek:

	1956	1957	1958
vlomov	49,7	49,9	45,4
tatvin koles	69,6	71,1	73,2
žepnih tatvin	75,1	74,4	64,4
drugih tatvin	36,0	39,4	42,1
ropov	48,5	50,0	41,3
požigov	36,1	41,1	43,0
goljufij	5,1	6,2	4,8

Leta 1957 je bilo v Sloveniji 11.938 kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje ali 56 manj kot leta 1958. Absolutni narast znaša sicer le 0,4 %, vendar je zaradi splošnega padca kriminalitete relativno očitnejši.

Učinkovitost raziskovanja kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje pa ni

posebno vidno napredovala. Tako je bilo leta 1957 raziskanih 57,3 % tovrstnih kaznivih dejanj, leta 1958 pa 57,4 %. Najslabši uspehi so bili dosegjeni prav pri navadnih tatvinah, ki so najstevilnejše in zato najbolj kvarijo odstotek raziskanih kaznivih dejanj.

Raziskovanje navadnih tatvin, ki so v primerjavi z letom 1957 narasle za 6 % in pri katerih gre večinoma za lažje primere, prepričajo tajništva za notranje zadeve postajam ljudske milice. To je sicer prav, vendar bi bilo treba bolj skrbeti za dosledno in organizirano iskanje storilcev.

Kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje so po posameznih okrajih ostala neraziskana v naslednjih odstotkih:

	vlomi	tatvine	ropi	požigi	goljufije
Celje	47,18	56,03	37,5	43,75	6,86
Gorica	34,37	35,43	—	60,0	—
Koper	21,15	28,84	33,33	42,11	—
Kranj	41,58	46,52	42,86	22,22	3,08
Ljubljana	43,53	49,96	45,0	32,35	8,0
Maribor	52,59	52,50	42,86	21,05	5,33
M. Sobota	41,58	36,99	66,66	60,98	—
Novo mesto	40,65	42,68	33,33	57,58	—
LRS	45,43	49,46	41,33	43,0	4,87

(črtica pomeni, da ni neraziskanih kaznivih dejanj)

Pri vlonnih tatvinah je odstotek neraziskanih kaznivih dejanj slabši od republiškega povprečja v okrajih Celje in Maribor. V okraju Ljubljana so tudi lani dosegli dobre rezultate.

Pri navadnih tatvinah (vštete so tudi žepne tatvine, tatvine koles in druge) so bili slabši od republiškega povprečja v okrajih Celje, Maribor in Ljubljana, pri ropih pa v okrajih Kranj, Ljubljana, Maribor in Murska Sobota.

Sorazmerno je največ požigov ostalo neraziskanih v okrajih Gorica, Murska Sobota in Novo mesto. Goljufije ne pomenijo kakšnega posebnega problema. Večino goljufov primejo takoj ali kmalu po storitvi, le redkejši in premetenejši ostanejo neodkriti.

Kriminalistična služba je dosegla pri omenjenih kaznivih dejanjih s svojo delavnostjo uspehe, ki so razvidni iz spodnje tabele. Pri tem so všteta tista kazniva dejanja, ki jih je bilo treba raziskovati in se za njihove storilce ob ugotovitvi kaznivih dejanj še ni vedelo. Podatki kažejo učinkovitost okrajnih organov za notranje zadeve na področju premoženskih deliktov.

Pozneje raziskanih kaznivih dejanj je bilo (izraženo v odstotkih):

	Celje	Gorica	Koper	Kranj	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Novo mesto	LRS
vlomi	38,7	50,0	70,2	37,3	43,5	39,2	48,5	44,2	42,26
tatvine	26,5	43,1	58,4	22,2	28,2	30,8	48,1	34,2	30,71
ropi	40,0	—	50,0	40,0	47,0	18,1	—	33,3	35,42
požigi	12,5	14,3	33,3	—	41,1	63,6	21,8	57,5	43,0
goljufije	61,1	—	71,4	50,0	80,3	—	—	75,76	

(črtica pomeni, da podatkov ni mogoče primerjati, ker ni bilo neraziskanih kaznivih dejanj)

Zgoraj navedeni pokazatelji so v bistvu odstotki pozneje raziskanih kaznivih dejanj od skupnega števila kaznivih dejanj, pri katerih storilec ni bil znan, ko se je zvedelo za dejanje oziroma razmerje med številom pozneje raziskanih kaznivih dejanj nasproti številu dejanj, katerih storilci so ostali neznanji.

Ker je bilo goljufij, požigov in ropov leta 1958 le 1167, vlonov in tatvin pa 9886, je bilo težišče delavnosti okrajnih tajništev za notranje zadeve v raziskovanju tovrstnih kaznivih dejanj. Če upoštevamo samo vlome in tatvine, so pri poznejšem raziskovanju teh deliktov dosegli najslabše uspehe v okrajih Celje in Kranj ter delno v Ljubljani.

Ne bi bilo prav, če ne bi ničesar povedali o kaznivih dejanjih, ki so bila storjena pred leti, raziskana pa leta 1958. Lani so organi za notranje zadeve raziskali 646 kaznivih dejanj s 436 storilci, ki so bila storjena v letih 1953—1957. Med njimi je bilo 243 vlonnih tatvin, 185 tatvin koles, 174 navadnih tatvin itd. Največ vlonov so raziskali v okrajih Celje in Maribor, tatvin koles pa v okrajih Maribor, Ljubljana, Celje in Kranj.

Med drugimi neraziskanimi kaznivimi dejanji iz leta 1958 (skupaj še 193 kaznivih dejanj, ki niso premoženska) so kazniva dejanja zoper življenje in telo (največ lahkih telesnih poškodb, uboj samo eden), kaznivih dejanj zoper narodno gospodarstvo (uničevanje gozdov in nezakonit lov ter ribolov).

Na splošno kriminalistična služba v Sloveniji ni pokazala posebno vidnega napredka pri raziskovanju kaznivih dejanj oziroma izsledovanju storilcev. Vzrokov je več. Nekateri med njimi so objektivni, drugi pa spet subjektivni. Med prvimi so naslednji: znatno povečanje navadnih tatvin, katerih raziskovanje povzroča precejšnje težave; nekatere kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje so storjena dokaj premeteno; storilci so pokazali precejšnjo kriminalno sposobnost; v mnogih primerih ne puščajo nobenih sledov, ki bi jih kriminalistična služba lahko uporabila za izsledovanje; storilci čedalje pogosteje prihajajo v druge okraje, kjer store kazniva dejanja, kar precej onemogoča uspešno raziskovanje, zlasti

še zato, ker se po storitvi takoj ali vsaj kmalu vrnejo.

Subjektivni vzroki slabšega napredka naše kriminalistične službe pa bi bili: slaba zasedenost delovnih mest na postajah LM in v kriminalistični službi tajništev za notranje zadeve; precejšen odstotek kriminalističnih uslužbencev še nima potrebne strokovne izobrazbe; nadzorstvo nad poklicnimi storilci še ni najbolje organizirano; razne evidence se še premalo uporabljajo, preventivni ali represivni ukrepi posameznih tajništev se ne vskladajo dovolj.

Sicer pa smo najbrž v zadnjih letih že dosegli tisto stopnjo učinkovitosti kriminalistične službe (leta 1956 je bilo neraziskanih 21,6 % kaznivih dejanj, leta 1957 — 23,5 %), katere mejo bo težko preseči.

2. Dejavnost na področju kriminalistične tehnike

Kriminalistična tehnika je leta 1958 na splošno precej pomagala pri raziskovanju kaznivih dejanj in izsledovanju storilcev.

Kriminalistično-tehnična centrala Državnega sekretariata za notranje zadeve je uporabljala nekatere nove tehnične postopke, strokovno izobraževala operativno osebje organov za notranje zadeve in na svojem področju uspešno sodelovala z raznimi znanstvenimi in drugimi ustanovami. Njeno širšo uveljavitev potrjujejo tudi strokovna mnenja, izdelana za pravosodne in druge organe izven Slovenije, ki so jo sami zaprosili za pomoč pri ugotavljanju kakšnih dejstev, važnih za uspešno izvedbo kazenskega postopka.

Veliko prizadevanja so pokazali tudi okrajni kriminalistično-tehnični centri, ki so zlasti z usposabljanjem ljudske milice pripomogli k pogostnejši uporabi tehnike v kriminalistični službi. Širša uporaba kriminalistične tehnike pri ogledih krajev kaznivih dejanj in pri drugih kriminalistično-tehničnih opravilih je dosegla na splošno zelo zadovoljive rezultate pri odkrivanju tistih kaznivih dejanj, katerih storilci ob času ugotovitve kaznivega dejanja niso bili znani.

Kriminalistično-tehnična centrala kakor tudi večina kriminalistično-tehničnih centrov so se izpopolnili z nekaterimi novimi napravami. Mnoge postaje ljudske milice so dobile različen kriminalistično-tehnični pribor, opremljene fototemnice itd. Kakor v večini modernih držav, ki opremljajo svojo kriminalistično-tehnično službo z najsodobnejšimi sredstvi, smo si tudi lani pri nas prizadevali izpopolniti to službo zlasti v nižjih enotah. Pokazalo se je, da je uporaba nekaterih kri-

minalistično-tehničnih pripomočkov tem bolj učinkovita, čim bližja je terenu in čim hitreje se po storjenem dejanju izkoristi. Zato bomo morali tudi še v prihodnje posvetiti razvoju kriminalistične tehnike vso skrb.

Leta 1958 so kriminalistično-tehnični uslužbenci opravili naslednje delo (v oklepaju so podatki za leto 1957):

daktiloskopirali	9.582	(11.202)
monodaktiloskopirali	510	(272)
fotografirali	5.912	(8.176)
identificirali po splošni daktiloskopski zbirk	93	(54)
identificirali po monodaktiloskopski zbirk	26	(—)
identificirali po fotografijah	64	(—)
ugotovili istovetnost neznanih mrtvecev	24	(17)
opravili tehnične oglede krajev kaznivih dejanj in raznih dogodkov	3.267	(3.230)

V kriminalistično-tehnični centrali in v nekaterih okrajnih kriminalistično-tehničnih centrih so leta 1958 izdelali 522 ekspertiz (leta 1957 — 510). Med njimi je bilo:

ekspertiz rokopisov in identifikacij pisalnih strojev	232	(196)
ugotavljanj radiranja in brisanja dokumentov	18	(—)
ugotavljanj starosti pisave po črnilu	9	(4)
identifikacij strelnega orožja	13	(13)
identifikacij sledov orodja	19	(29)
ekspertiz prstnih sledov	62	(50)
kemičnih ekspertiz	87	(93)
rekonstrukcij uničenih številk na kolesih, orožju itd.	37	(18)
raznih drugih ekspertiz (pregledi ključavnic, sledovi nog itd.)	45	(107)

Klub splošnemu padcu kriminalitete v letu 1958 kažejo nekateri gornji podatki, da so se kriminalistično-tehnična opravila pogosteje uporabljala kakor leta 1957. Tako je bilo lani več ogledov krajev dejanj in dogodkov, kar je imelo najbrž za posledico večjo učinkovitost pri identificiranju storilcev. K temu so precej pripomogli tudi nekateri okrajni kriminalistično-tehnični centri (na primer Maribor, Celje itd.), ki že docela samostojno dajejo strokovna mnenja z določenih področij, kakor na primer s področja daktiloskopije, grafologije, ugotavljanja uničenih tovarniških številk na kolesih in dr. Kvaliteta njihovih ekspertiz in drugih ugotovitev je zelo zadovoljiva.

Vedno večja uporaba kriminalistične tehnike in njenih kvalitetnih ekspertiz je raz-

vična še iz naslednjih podatkov: leta 1954 je bilo podanih 321 ekspertiz, leta 1958 pa 522. Leta 1955 je prišla ena ekspertiza na 67 kaznivih dejanj, leta 1958 pa že na 41 kaznivih dejanj.

Oglede lažjih kaznivih dejanj in manj zapečtenih dogodkov prepričajo v večini okrajev ljudski milici. Miličniki fotografirajo in skicirajo kraj dejanja ter opravijo uvodne poizvedbe v mnogih primerih, ko se predvideva, da se ta opravila ne bodo mogla pozneje porovnati. Tako je na primer samo v okraju Murska Sobota ljudska milica opravila 112 lažjih kriminalistično-tehničnih ogledov.

Kriminalistično-tehnična centrala, posebej pa še okrajni kriminalistično-tehnični centri usposabljajo miličnike za opravljanje osnovnih kriminalistično-tehničnih opravil. Tako so na mnogih postajah ljudske milice usposobili po nekaj miličnikov za fotografiranje, skiciranje, izbiranje sledov itd., kar zelo koristi uspešnemu delu postaje LM na kraju dejanja, pri zavarovanju sledov, zbiranju podatkov v uvodnih poizvedbah itd.

Razvoj kriminalistične tehnike v Sloveniji kaže zadovoljive rezultate in ga tudi v prihodnje ne bi smeli zanemarjati. Uporaba preizkušenih metod, proučevanje in uvajanje novih tehničnih postopkov, izpopolnitve tehničnih pripomočkov, hitra in dosledna uporaba kriminalistične tehnike pri ogledih bodo še bolj pripomogli k lažjemu in hitrejšemu odkrivanju kaznivih dejanj in storilcev.

3. Delo tiralične službe

Državni sekretariat za notranje zadeve LR Slovenije je leta 1958 odredil 2317 tiralic in poizvedb, kar je za 20 % manj kot leta 1957.

Od omenjenega števila tiralic in poizvedb je bilo 1215 lokalnih tiralic, razglašenih na prošnjo raznih organov iz drugih republik. Med njimi je bilo 73 % razpisanih zaradi poskusa prepovedanega prehoda čez državno mejo, 22 % zaradi pobega po storjenem kaznivem dejanju. Največ oseb, ki so jih iskali, je bilo iz Hrvatske in Srbije.

Za osebe, ki so pobegnile iz Slovenije, pa je bilo objavljenih 861 tiralic ter 241 poizvedb. V primeri z letom 1957 se je to število znižalo za 12,4 %.

Poleg gornjega so okrajna tajništva za notranje zadeve objavila še okoli 800 tiralic in poizvedb lokalnega pomena za območje svojega ali sosednega okraja. Tudi teh poizvedb je nekaj manj kot leta 1957, ker organi za notranje zadeve intenzivneje iščejo razne osebe s preverjanjem in drugimi ukrepi. Sa-

mo tajništvo za notranje zadeve Ljubljana je lani izsledilo oziroma ugotovilo prebivališča za 1090 iskanih oseb, za katerimi niso bile objavljene tiralice oziroma poizvedbe.

Izmed 1102 tiralic, ki jih je objavil Državni sekretariat za notranje zadeve za osebami, ki so odšle iz Slovenije, so odredili organi za notranje zadeve 60,2 % sodišča 27,5 %, ostale pa so bile odrejene na predlog JLA (6,5 %) ter drugih organov in državljanov (5,8 %).

Vzroki za odreditev tiralic oziroma poizvedb za osebami, ki so pobegnile iz Slovenije, so bili naslednji:

pobeg po kaznivem dejanju	v 619 primerih
pobeg pred nastopom kazni	
in iz zapora	v 138 primerih
pobeg iz JLA in izmikanje	
vojaški obveznosti	v 73 primerih
pobeg mladoletnikov iz	
vzgojnih in vzgojnih	
poboljševalnih domov	
ter z doma	v 158 primerih
ostali vzroki (duševno	
abnormne osebe, pogrešane	
osebe itd.)	v 114 primerih

V primeri z letom 1957 je bilo zasledovanih 18 % manj oseb zaradi pobega po storjenem kaznivem dejanju in 20 % manj zaradi pobega s prestajanjem kazni ali pred nastopom kazni. Opuščeno je bilo tudi zasledovanje oseb, za katere je bil utemeljen sum, da bodo nedovoljeno prešle čez državno mejo. Takšne osebe zasledujejo tajništva za notranje zadeve predvsem v krajevnem merilu. Prejšnja leta se je pokazašo, da je bilo razpisovanje tiralic oziroma poizvedb večinoma manj uspešno, ker je precej zasledovanih prej prišlo do državne meje.

Pobegi mladoletnikov iz vzgojnih in vzgojnih poboljševalnih zavodov ter od doma so bili lani številnejši in je zato tudi število tiralic za njimi naraslo za 15 %.

Leta 1958 je bilo preklicanih 1143 tiralic, ki jih je odredil Državni sekretariat za notranje zadeve, ali 41 več, kakor je bilo razpisanih. Skupaj s tiralicami iz prejšnjih let je ostalo nerazčlenih iz Slovenije samo 173, kar je doslej najmanjše število v vseh povojnih letih. Večina tiralic je bila preklicana zato, ker so bile iskane osebe izsledene, nekaterim je uspelo pobegniti v tujino, del njih so tuje oblasti na našo zahtevo ali po svoji presoji vrstile (nekaj oseb pa se je samo prijavilo). Izredno majhen odstotek neizsledenih moramo pripisati zlasti zaslugi ljudske milice, ki je bila na tem področju najbolj delovna in učinkovita.

4. Sodelovanje organov za notranje zadeve z drugimi organi pri odkrivanju kaznivih dejanj in storilcev

Organzi za notranje zadeve ovadijo pretežno večino vseh kaznivih dejanj in storilcev. Ker vsa teža sloni na njih, je razumljivo, da morajo pri svojem delu sodelovati z najrazličnejšimi upravnimi in drugimi organi.

Organzi za notranje zadeve imajo najtejnje stike z javnimi tožilstvi in sodišči. Z njimi razpravljajo in se posvetujejo o vseh vprašanjih, ki zadevajo kazenski postopek, politiko pregona storilcev, stanje kriminalitete itd. Zaradi skupnega dela in istih ciljev so med letom vsi trije republiški organi predili nekaj seminarjev, tečajev in posvetovanj o kazenskem postopku, o organizaciji preiskovalne službe in o drugih vprašanjih, ki zadevajo skupne ukrepe.

Razne inšpekcije (finančna, tržna, sanitarna, devizna, delovna) so našim tajništvtom zelo pomagale pri odkrivanju ali dokazovanju kaznivih dejanj. Organzi za notranje zadeve uporabljajo inšpekcijo zlasti za knjigovodsko-finančne pregledne poslovanja gospodarskih organizacij in zasebnih obrtnikov. Inšpekcije imajo na splošno premalo osebjja, da bi ga kriminalistična služba lahko bolje izkoristila na področju odkrivanja kaznivih dejanj in drugih nepravilnosti. Inšpektorji, ki jih ponekod ljudski odbori zaradi kadrovskih težav uporabljajo na drugih delovnih mestih, so preobremenjeni z lastnimi nalogami in jih je zato teže pridobiti za naloge v smeri odkrivanja kaznivih dejanj.

Pri odkrivanju tihotapstva, valutnih in deviznih kaznivih dejanj ter prekrškov je bilo izmenjavanje podatkov s carinskimi organi precej plodnejše kakor prejšnja leta. Tajništva za notranje zadeve so jim pošiljala podatke o osebah, ki naj bi bile kaznovane zaradi carinskih in deviznih prekrškov.

Pri odkrivanju tatujev, vломilcev in prikrivačev so se tajništva za notranje zadeve povezovala z raznimi komisjskimi trgovinami in poslovalnicami podjetja »Odpad«. Čeprav so se naši organi z odgovornimi uslužbenci teh poslovalnic dogovorili, kako naj ravnajo ob nakupovanju sumljivih predmetov, kupujejo omenjene poslovalnice ponekod še vedno blago od otrok, ne zahtevajo od prinašalcev, naj se legitimirajo itd. Prav tako je bilo storjenih več ustreznih ukrepov z jugoslovansko železnico v namenu, da bi se odkril prevoz ukradenega blaga in da bi se zmanjšalo število nezgod v železniškem prometu.

Pri odkrivanju in dokazovanju kaznivih dejanj sodelujejo organzi za notranje zadeve z Inštitutom za sodno medicino in prosektořji, z vojaško milico, Državnim zavarovalnim zavodom, Zavodi za socialno zavarovanje, z zadružno revizijsko službo in v manjšem obsegu tudi z drugimi organi, v posameznih primerih zlasti tudi z organi delavskega samoupravljanja in z družbenimi organizacijami.

Pri odkrivanju in dokazovanju kaznivih dejanj so organzi za notranje zadeve uporabili 2277 izvedenskih mnenj, med katerimi so bila najpogostejsa sodno-medicinska, knjigovodska, tehnična, blagovna in druga.

Pri Državnem sekretariatu za notranje zadeve je organizirana tudi psihološka služba, ki pomaga v zanimivejših primerih ugotavljati storilčeve osebnost, sodeluje pri psihotehničnih preskusih delinkventov in opravlja druge naloge v zvezi z uporabo psihologije v kriminalistiki.

5. Preventivno delovanje organov za notranje zadeve

Organzi za notranje zadeve so na področju preventivnega delovanja sodelovali z organi družbenega in delavskega upravljanja, z raznimi upravnimi organi in družbenimi organizacijami. Glede varovanja zasebnega in družbenega premoženja so državljanje z raznimi sredstvi opozarjali tudi neposredno. Okrajni in občinski sveti za notranje zadeve so organom za notranje zadeve na področju preventivne delavnosti zelo pomagali z razpravami, sklepi in priporočili, ki so jih dajali najrazličnejšim upravnim in družbenim organom.

Na področju preprečevanja kriminala v gospodarstvu so organzi za notranje zadeve s pomočjo pristojnih svetov mobilizirali delavske svete, upravne odbore in vodstva gospodarskih organizacij, da so ti tudi sami ugotavljali okoliščine in vzroke raznih nepravilnosti ter odstranjevali pogoje, v katerih nastaja kriminal.

Pri tem so tajništva za notranje zadeve marsikdaj obveščala samoupravne organe o negativnih pojavih v njihovih podjetjih. Če kakšne nepravilnosti še niso prešle v kazniva dejanja, so o njih po nasvetu organov za notranje zadeve v gospodarskih organizacijah razpravljali sami in zoper storilce disciplinsko ali kako drugače ukrepali. Če negativni pojavi niso bili pravočasno ali zadovoljivo odpravljeni, so pri urejanju razmer pomagali tudi ljudski odbori ali komiteji Zveze komunistov.

Tajništva za notranje zadeve so podatke o gospodarskih prestopkih in prekrških izročala drugim upravnim organom in organizacijam ali te kako drugače usmerjala v ugotavljanje in preprečevanje negativnih pojavov. To je imelo za posledico, da se je število nekazenskih ukrepov na področju gospodarstva precej povečalo, medtem ko na splošno čista gospodarska kazniva dejanja niso naraščala.

Gospodarske organizacije so leta 1958 na splošno izboljšale kader in organizirale smotrnejše varovanje svojih objektov, surovin, izdelkov itd. Razumljivo je, da omenjeni uspehi niso bili povsod in v celoti doseženi.

Tajništva za notranje zadeve, vštevši postaje ljudske milice, ki imajo v občinah na področju preventivnega delovanja čedalje vidnejšo vlogo, so tudi leta 1958 o negativnih pojavih obveščala politične in oblastvene organe, da so ti ukrepali zoper odgovorne osebe v gospodarskih organizacijah (zviševanje cen, šušmarjenje, negospodarsko uporabljanje fondov itd.); nadalje so zbiral podatke pri zbornicah, poslovnih zvezah, gospodarskih organizacijah, izboljšala pa so tudi organizacijo pridobivanja podatkov na druge načine. Tajništva so precej časa in sredstev posvetila vzgoji ljudske milice, ki naj bi v prihodnje intenzivneje odkrivala in preprečevala kazniva dejanja v gospodarstvu.

Posamezni ukrepi zoper storilce oziroma pojave na tem področju so bili marsikdaj odvisni od situacije, ki je nastala v določenem okraju. Tako so nekatera tajništva ostvarila razne evidence o negativnih pojavih v gospodarstvu (na primer o poškodovanju strojev, o tihotapstvu, o nezakonitem uvozu motornih vozil itd.), nadzorovala so čuvajsko in vratarsko službo v gospodarskih organizacijah in opozarjala na pravilno shranjevanje ter prenašanje denarja.

Glede preprečevanja splošnega kriminala se je preventivna dejavnost precej bolj kakor pri gospodarskem kriminalu prepletala z raznimi represivnimi ukrepi. Pri tem organi za notranje zadeve sicer niso uporabljali kakšnih posebnih novih oblik delovanja, marveč so intenzivneje izkoristili tiste, ki so bile preizkušene že prejšnja leta. Namen vsega tega pa je bil ustvariti takšne pogoje in situacije, da bi bilo izvrševanje kaznivih dejanj čim bolj onemogočeno. Prizadevanje v tej smeri še ni povsod pokazalo vidnejših uspehov. Ker je preventivno delovanje usmerjeno na daljše časovno razdobje, nam narast splošnega kriminala v letu 1958 ne sme vzeti volje do ustreznega prizadevanja v prihodnje.

Na področju splošnega kriminala sta se represivna in preventivna dejavnost razvijali predvsem v tej smeri, da bi se znižalo število premoženjskih deliktov in telesnih poškodb. Druga kazniva dejanja so bila deležna precej manj pozornosti, čeprav se bo treba v prihodnje ukvarjati tudi z nekaterimi drugimi kaznivimi dejanji (na primer s seksualnimi delkti).

Tajništva za notranje zadeve so glede tatvin koles opozarjala državljanje in gospodarske organizacije na varno shranjevanje in ustanavljanje primernih shramb. Močneje so nadzorovala prevoz koles s prometnimi sredstvi, prav tako pa se prodajajo kolesa, ki so opremljena s ključavnicami.

Glede žeparjev se je zaostril splošni nadzor, za preprečevanje žepnih tatvin so bili mobilizirani uslužbeni gostiln, trgovin in drugih javnih lokalov, državljanji pa so bili opozarjeni, naj varujejo denarnice.

S poostrenim nadzorom nad prodajo sumljivega blaga, z intenzivnejšim ukrepanjem zoper delomrzneže, potepuhe in druge, z opozarjanjem na varno shranjevanje denarja, z nadzorovanjem poklicnih storilcev in povratnikov, z doslednejšim registriranjem ukradenih predmetov, s preverjanjem sumljivih oseb, z opozarjanjem hišnih svetov in zasebnikov na zaklepanje vež, stopnišč itd. pa so organi za notranje zadeve skušali omejiti naraščanje tatvin, goljufij, ropov in podobnih dejanj.

Glede kaznivih dejanj zoper življenje in telo so storili precej ukrepov s tem, da so ostreje ukrepali zoper uslužbence gostinskih obratov, prireditelje raznih veselic in druge, ki so točili pijačo že vinjenim osebam, razgrajače in pretepače so upravnokazensko preganjali, ljudska milica je pogosteje nadzirala kritična območja, nekatera tajništva pa so pri teh kaznivih dejanjih pogosteje uporabljala pripor.

Med storilci premoženjskih deliktov je bilo tudi leta 1958 precej otrok in mladoletnikov. Zato so mnogi občinski sveti za notranje zadeve ustanovili posebne komisije za pomoč ogroženim družinam in vzgojno zanemarjenim otrokom.

Na področju preprečevanja kriminalitete in vzgoje državljanov je bil uporabljen tudi tisk, ki bi ga bilo treba v prihodnje še bolj izkoristiti. Za preventivno delovanje je zlasti važno ugotavljanje preddeliktnih situacij, ki so glede na posamezne vrste kaznivih dejanj zelo različne. Če teh ne bomo ugotavljali oziroma če njihovemu pomenu ne bomo posvečali potrebne pozornosti, je razumljivo, da marsikateri preventivni ukrepi ne bodo pokazali zadovoljivih rezultatov. Vse preven-

tivne ukrepe je treba takoj prilagoditi skrbnim ugotovitvam o preddeliktnih situacijah, sicer smo lahko prepričani, da bomo na pod-

ročju preprečevanja kaznivih dejanj in odstranjevanja pogojev za nastajanje kriminala že vnaprej obsojeni na neuspeh.

Crime in the people's republic of Slovenia in 1959

By Janez Pečar

In the People's Republic of Slovenia penal offences have been on gradual decline since 1955. If we take the index of penal offences for 1955 as being 100, then the index for 1958 is 86. In this article use is made of the data supplied by the Secretariat of Internal Affairs. In 1958 these authorities took action in 21753 cases of penal offences. Although the parties concerned and other informants report less important offences direct to the Public Prosecutor, yet such offences are not so numerous as to upset the conclusions reached on the basis of the data supplied by the Secretariat for Internal Affairs of Slovenia.

In 1958 the number of penal offences fell by 1.8% against the previous year viz. from 22169 to 21753. The decrease in the number of offences can be attributed to a general raising of the standard of living, to various preventive and other measures introduced with a view to improve the protection of social and private property and also to a change in the policy of penal prosecution (for instance in cases of illegal crossings of frontiers).

Although in the last four years 1958 produced the smallest number of offences, yet the structure of these offences has undergone a slight change. At the expense of other types of crime the classical kind has increased considerably. Thus in 1958 of all penal offences 55.8% were against social and private property and amongst these theft is found to be the most common (viz. house-burglary, petty larceny and theft of vehicles), followed by swindling, concealment etc. Penal offences against life and limb constituted 19.4% of the total crime. Besides the more complicated cases of pure crime against common property, widespread larceny occupies a great deal of the authorities' time. Our socialist economy was the subject of 4495 penal offences, i. e. 22% of all offences. It should be stressed, however, that among the 4495 penal offences against social property 54% were committed by burglars, thieves, swindlers and others who were not employed by the firms* involved.

Some types of penal offence against socialist economy have decreased in number on account of a better disposition of cadres in industry and commerce. On the instigation of the organs of the workers' control the firms started to exercise a stricter supervision of the work of their employees, to use their funds more expeditiously, to prevent the flouting of regulations etc. The slight increase in offences against national property is attributable only to the illegal transactions of private persons, who were exceptionally active in the field of illegal import and subsequent sale of motor vehicles, in smuggling and similar.

The general supervision of the work in commercial and industrial firms is not organised in such a way as to detect penal offences immediately or within a short time. The organs of the workers' control in firms, the inspectors appointed by the People's Councils but also the criminal authorities still discover penal offences committed by responsible employees too late. The depredated firms have more success in detecting burglary, petty larceny, swindling and other

similar offences while they are less efficient in suppressing forgery, a slipshod approach to work, abuse of position etc.

Some though very few firms still give responsible posts to people who are without the necessary moral qualifications. Owing to a shortage of specialised cadres, especially in the rural districts, employees who had already been sentenced are engaged again and may even obtain posts where they can once more exploit the community. In order to help the people who have been released from penal reformatories committees of citizens have been created at the Communal and District Councils for Internal Affairs. These committees also try to ensure that firms should not employ people with bad records or such as have already been sentenced. But owing to the above mentioned shortage of cadres and other circumstances these committees do not always achieve what they desire.

Among penal offences in the sphere of economic crime figures available for the last three years are quoted, viz.

	1956	1957	1958
offences against national economy	1667	782	982
offences against social property	3434	2928	2958
offences against professional loyalty	1091	793	555

The most common penal offences against national economy are illegal trading, destruction of forests and illegal hunting and fishing. Among penal offences against social property there are petty larceny, house-burglary, swindling and illegal concealment. Among penal offences against professional loyalty, which were the least numerous in 1958, embezzlement still holds the first place followed by abuse of position, forgery of documents etc.

With regard to individual economic branches we see that internal trade and industry suffered most; the building industry and forestry come second.

The revised Penal Code, which provides some sanctions for the new forms of harmful activity in the economy, will make an even more successful struggle against economic crime possible.

Among classical crime the following were the most numerous penal offences in the years 1956 to 1958:

	1956	1957	1958
offences against private property	9348	9010	9036
offences against life and limb	3791	3827	4236
offences against general security of people and property	1343	1515	1425

Other penal offences are considerably less numerous and represent only 9% of classical crime. Except for sexual crime these offences do not present any special problems to the criminal authorities.

Among offences against life and limb the number of bodily injuries has obviously increased; 74% of these have been committed in rural areas. One third of these injuries can more or less be attributed to the influence of alcohol. Bad housing conditions, various entertainments, high spirits on pay days etc. also cause an increase of this type of offence.

Penal offences against private property are the most numerous each year. By using various preventive and other measures the authorities succeeded in

* Note: Firm applies to the Yugoslav form of economic undertaking i. e. communal ownership of the means of production, distribution and exchange.

reducing the number of burglaries, pickpocketing, bicycle thefts and swindling, whereas petty larceny has increased. Petty larceny is most common in towns i.e. Ljubljana, Maribor and Celje. Their characteristic is not so much the damage created as their frequent occurrence.

Because of penal offences 18147 offenders appeared before the criminal authorities. If we take the index of offences in 1955 as being 100 the index for 1958 was 74. The number of offences in 1958 fell by 4.4% compared to the number in 1957. The proportion of juvenile offenders persecuted is 6.4% of the total of offenders. The juveniles were involved in the greatest number of petty larceny cases and burglary. The proportion of burglars among juvenile delinquents is on the increase and the influence of criminal gangs is likewise increasing.

With a view to preventing crime and removing its causes the authorities in recent years mobilised and coordinated the work of various social agencies. These should not only help to detect crime but above all endeavour to prevent it. Preventive measures have been applied with the same degree of success as repressive measures.

In the field of preventive activity the criminal authorities were considerably assisted by the Councils for Internal Affairs, which were founded in the districts in 1952 and in the communes in 1955. The consolidation of social management in the sphere of Internal Affairs and a wider mobilisation of the Workers management in firms aiming at a removal of negative phenomena brought about a fall in offences against social property in recent years. In spite of shortcomings that can still be found in our economy, shortcomings due to lack of control, wilfulness of individuals, taking advantage of gaps in our economic

legislation etc. the conditions are improving. But the criminal authorities experience considerably greater difficulties and less success in detecting and preventing larceny, swindling, robbery and other classical offences, which have increased relatively (from 60.5% in 1954 to 73.6% in 1958). It is among these that a great number remain undetected, above all bicycle thefts, pickpocketing and burglaries. Offences against property cause the criminal authorities most trouble and work.

In the People's Republic of Slovenia 23% of offences have remained undetected in recent years. Among the causes that make a more successful pursuance of offences difficult are obvious above all the increase in petty larceny, a great proportion of professional offenders and skilled amateurs, faint traces left on the scene, great movements of the population, above all of the workers seasonally occupied, the migration of offenders from one district to another or even to another People's Republic. Besides using a well developed criminalistic technique the criminal authorities also availed themselves of various other means such as the MOS records, various registers etc. Nevertheless 24.1% of all penal offences remained unsolved by the end of 1958. When dealing with offenders the criminal authorities strictly observe legality and democratic methods. After the appearance of the Code on Penal Procedure in 1953 the majority of penal offences and offenders have been detected through informal initial investigation and a minority through a more formal investigation. More than three quarters of formal investigations are carried out within three days. The number of arrests and other compulsory measures has decreased, too; these are being replaced by more lenient measures. Thus only 11.8% of all offenders were detained in 1958 as compared with 22.8% in 1954.